

Advies verkenners Marja van Bijsterveldt Emile Roemer

Op weg naar een stabiel en
slagvaardig provinciebestuur

Advies verkenners
Marja van Bijsterveldt
Emile Roemer

Op weg naar een stabiel en slagvaardig provinciebestuur

Inhoud

Advies Verkenners	7
Gespreksverslag van de verkenners met de fractie van D66	16
Gespreksverslag van de verkenners met de fractie van de SP	18
Gespreksverslag van de verkenners met de fractie van Groep Rutjens (JA21)	20
Gespreksverslag van de verkenners met de fractie van Lokaal Brabant	23
Gespreksverslag van de verkenners met de fractie van PvdA	25
Gespreksverslag van de verkenners met de fractie van de FvD	28
Gespreksverslag van de verkenners met de fractie van GroenLinks	30
Gespreksverslag van de verkenners met de fractie van 50PLUS	32
Gespreksverslag van de verkenners met de fractie van VVD	34
Gespreksverslag van de verkenners met de fractie van CDA	37
Gespreksverslag van de verkenners met de fractie van ChristenUnie/SGP	40
Gespreksverslag van de verkenners met de fractie van PVV	42
Gespreksverslag van de verkenners met de fractie van PvdD	45

Geachte Commissaris van de Koning, geachte Statenleden,

Met het opzeggen van het vertrouwen in Forum voor Democratie en deels in Groep Rutjens door VVD, CDA en Lokaal Brabant heeft de coalitie haar meerderheid verloren in Provinciale Staten. Op 21 mei jl. hebben Provinciale Staten gesproken over de ontstane politiek-bestuurlijke situatie in Brabant. Middels een motie van CDA en SP hebben Provinciale Staten ons aangesteld als verkenner. Concreet hebben Provinciale Staten ons gevraagd in gesprek te gaan met alle fracties om kansrijke samenwerkingsvormen in beeld te brengen die leiden tot een stabiel en slagvaardig bestuur.

Wij beschouwen de opdracht als een eer en hebben deze in dank aanvaard. Middels dit eindadvies brengen wij ons verslag uit over mogelijke kansrijke samenwerkingsvormen. Hierbij hebben wij ons, conform de opdracht, beperkt tot een verkenning. Een (in) formatiefase is noodzakelijk om te komen tot een daadwerkelijk nieuw stabiel en slagvaardig provinciebestuur.

In ons eindadvies gaan wij eerst in op onze werkwijze, een aantal inhoudelijke thema's die nadere verdieping vragen en de bestuurscultuur. Deze drie elementen vormen de bouwstenen voor ons advies in hoofdstuk 4 om op korte termijn te komen tot een stabiel provinciebestuur.

1. Werkwijze

De volgende verkiezingen voor Provinciale Staten vinden plaats over ruim anderhalf jaar. De bestuursperiode voor de nieuw te vormen coalitie en de ruimte voor nieuw te ontwikkelen beleid is daarmee relatief kort. Een lange formatieronde maakt de resterende bestuursperiode nog korter. Daarom hebben wij in onze verkenning gezocht naar een aantal handvatten die kunnen leiden tot een relatief kort (in)formatieproces met een akkoord op hoofdlijnen. In deze zoektocht hebben wij geconstateerd dat in de afgelopen periode binnen Provinciale Staten reeds een breed draagvlak bestaat voor een aantal majeure kaderstellende documenten zoals de Brabantse Omgevingsvisie, de meerjarenbegroting 2021 – 2025 en de perspectiefnota 2022. Deze breed door PS vastgestelde documenten hebben de basis gevormd voor onze gesprekken in deze verkenningfase. Breder bezien, kunnen we op basis van stemmingen en inhoudelijke bijdragen concluderen dat over het algemeen een breed politiek draagvlak aanwezig is voor de hoofdlijnen van het provinciaal beleid, en dat op de meeste dossiers de inhoudelijke verschillen tussen partijen beperkt zijn.

Verkenkende gesprekken

Op woensdag 26 mei jl. zijn wij gestart met het voeren van verkennende gesprekken met alle fracties. In deze gesprekken hebben wij getracht te komen tot een brede gemeenschappelijke basis van waaruit een nieuwe coalitie kan worden gebouwd. Wij hebben de fracties in deze gesprekken uitgenodigd te reflecteren op de randvoorwaarden die nodig zijn om in de nabije toekomst te komen tot een stabiele en constructieve manier van samenwerken binnen Provinciale Staten en Gedeputeerde Staten. Tevens hebben wij

verkend op welke thema's mogelijk reeds inhoudelijke overeenstemming bestaat, alsook wat mogelijke voorkeursvarianten zijn voor een nieuwe coalitie. Tot slot is geadresseerd op welke dossiers die deze periode nog gaan spelen, grotere politieke verschillen bestaan. De gesprekken hebben wij als uiterst constructief en open ervaren met alle partijen. Ook hebben wij geconcludeerd dat bij de fracties een breed gevoel van urgentie bestaat om snel te komen tot een nieuw en stabiel provinciebestuur.

Op basis van de eerste ronde gesprekken hebben wij verdiepend gesproken met VVD, CDA, SP, D66, GroenLinks en PvdA. Deze partijen zijn in de gesprekken het vaakst genoemd om te komen tot een stabiele meerderheidscoalitie in het kader van wenselijkheid, politieke voorkeur, stabiliteit of om inhoudelijke redenen. De gesprekken in de tweede ronde zijn met name gericht geweest op de inhoudelijke thema's waarover verschillen van inzicht bestaan. Gezien de korte tijdsperiode die resteert naar de volgende verkiezingen van Provinciale Staten, hebben wij getoetst in hoeverre het huidige bestuursakkoord 'Samen, Slagvaardig en Slim: ons Brabant' op draagvlak kan rekenen. Als het huidige bestuursakkoord als uitgangspunt genomen kan worden, dan kan dit de weg naar een nieuw provinciebestuur aanzienlijk versnellen. Er kan op dat moment mogelijk volstaan worden met een akkoord op hoofdlijnen, aanvullend op het huidige bestuursakkoord waarin op een aantal thema's hernieuwde afspraken gemaakt worden. Op dit punt constateren wij dat het huidige bestuursakkoord 'Samen, Slagvaardig en Slim: ons Brabant' en het vorige bestuursakkoord 'Kiezen voor Kwaliteit: voor de Brabanders van nu en van de toekomst' op hoofdlijnen veel overeenkomsten bevatten. Uit onze gesprekken blijkt dat deze akkoorden overwegend op een brede steun rekenen binnen Provinciale Staten, behoudens een aantal thema's en de financiële ruimte voor deze thema's.

Op basis van onze gesprekken met de fracties, hebben wij geconstateerd dat in het afgelopen decennium het politiek landschap in Brabant is veranderd, zowel in de (machts) verhoudingen tussen reeds gevestigde partijen als door de opkomst van nieuwe partijen zoals Forum voor Democratie in 2019. Ook is sprake van een groter aantal partijen dan in het verleden. Dit veranderend politiek landschap gecombineerd met de wijze waarop partijen geacteerd hebben in een aantal politieke kwesties hebben de onderlinge verhoudingen tussen de partijen niet altijd goed gedaan. Het onderling vertrouwen, dat een belangrijke voorwaarde is voor stabiliteit en rust, is hierdoor geschaad. Dat speelt bijvoorbeeld tussen het CDA en de meer progressieve partijen uit de coalitie achter 'Kiezen voor Kwaliteit'. Aan de andere kant heeft het CDA in 2020 onvoldoende collegialiteit gevoeld om gezamenlijk de ontstane problemen op te lossen. Dit vertrouwen moet opnieuw worden opgebouwd, hetgeen wordt erkend door alle betrokken partijen. Ook de recente breuk in de coalitie 'Samen, slagvaardig en slim: ons Brabant' heeft geleid tot schade aan het vertrouwen in de bestuurskracht van met name Forum voor Democratie. De meerderheid van de fracties geeft aan dat een doorstart van de huidige bestuurscoalitie daarmee in de komende tijd niet opportuun is.

2. Verschillend perspectief op vier inhoudelijke thema's

Zoals reeds is aangegeven, constateren wij dat de fracties in Provinciale Staten grotendeels de reeds ingezette inhoudelijke koers steunen. Dit blijkt uit de breed gesteunde kaderstellende documenten, alsook uit de waarneming dat het voorgaande en huidige bestuursakkoord op breed draagvlak kunnen rekenen. Uit de gesprekken constateren wij dat op vier thema's de fracties in meer of mindere mate van inzicht verschillen c.q. willen

afwijken van het huidige bestuursakkoord. Specifiek gaat het dan om de volgende thema's, waarover in de nu volgende fase aanvullende afspraken moeten worden gemaakt:

Landbouw, natuur en water, en in het bijzonder de aanpak van het stikstof-vraagstuk

In de samenleving leven op landelijk niveau, en dus ook in de Brabantse Staten, diverse opvattingen over de transitie in de landbouw. Tegelijkertijd lijken verschillen soms groter dan ze zijn. Er is vaak overeenstemming over de noodzaak van verandering aanwezig, maar de route om daar te komen verschilt. Het wordt breed gedragen dat opgaven op het gebied van natuur, landbouw en water in Brabant alleen in samenhang kunnen worden vormgegeven via lokaal en regionaal maatwerk in een gebiedsgerichte aanpak.

Provinciale rol in de energietransitie

De energieopgave in Brabant raakt vrijwel de gehele context van de maatschappelijke opgaven waaraan (ook) de provincie werkt. De provincie ondersteunt de regio's bij het opstellen en uitvoeren van de RES'en. Het primaat van de plannen ligt bij de regio's en gemeenten, conform de Omgevingsverordening. De provincie stelt zich op als betrokken partner: zij neemt een proactieve rol bij de realisatie van de RES'en en biedt vanuit dat oogpunt waar nodig en gewenst ondersteuning met kennis en kunde.

Cultuur, erfgoed, sport en vrije tijd

De culturele-, evenementen-, sport-, erfgoed- en vrije tijdsector is zwaar getroffen door de Corona-crisis, onduidelijk is wat op termijn de effecten daarvan zijn. Tegelijkertijd werkt de provincie aan de herpositionering van haar rol op deze terreinen. De afgelopen jaren is structureel en incidenteel geïnvesteerd in het ondersteunen van projecten. De tijd is gekomen om te kiezen wat structureel bekostigd gaat worden, en wat incidenteel. Daarnaast heeft de provincie door teruglopende inkomsten minder geld beschikbaar dan in het verleden.

Leefbaarheid als onderdeel van brede welvaart in Brabant

De wens leeft om het thema van sociale innovatie en inclusiviteit sterker te verankeren in alle begrotingsprogramma's. Ook naar de toekomst toe wil de provincie opgaven in onderlinge samenhang en steeds vanuit een breder perspectief aanvielen met als doel de brede welvaart voor Brabanders te verstevigen. Hiermee sluit de provincie aan bij de landelijke ontwikkeling om sterker te sturen op Brede Welvaart. Ook thema's als gezondheid en veiligheid komen daarbij in beeld. Dit nastreven van integraliteit laat onverlet dat er de wens is om het geheel aan inzet op belangrijke onderdelen van de Brabantse samenleving goed in beeld te houden.

Wij adviseren bovengenoemde thema's in de informatiefase nader met de beoogde partijen voor een te vormen coalitie te bespreken. Hoewel elke partij een eigen perspectief heeft op de aanpak van de hierboven genoemde thema's, taxeren wij dat deze verschillende inzichten niet van een zodanige aard zijn dat dit een gezamenlijke oplossing in de weg staat. Immers, samen een coalitie vormen vraagt van alle partijen om water bij de wijn te doen en elkaar iets te gunnen. Idealiter zou de tijd genomen worden om een nieuw bestuursakkoord te bouwen dat vertrekt vanuit de verkiezingsprogramma's van de deelnemende partijen. De beperkte tijd tot aan de verkiezingen in 2023, het feit dat al twee keer eerder onderhandeld is, en de mogelijke consequentie dat een volledig nieuw

team collegeleden zou aantreden (met de bijbehorende inwerktijd) maken het, in onze optiek, onwenselijk om op dit moment 'from scratch on' te gaan onderhandelen.

Op het bovenstaande willen wij één punt nuanceren. Het stikstofvraagstuk en de nationale ontwikkelingen rondom dit dossier vormen een terugkerend punt van aandacht in onze gesprekken. We zien dit dossier als een mogelijk risico voor een nieuw te vormen provinciebestuur. Onder de huidige omstandigheden voldoen de huidige afspraken uit het bestuursakkoord 'Samen, Slagvaardig en Slim: ons Brabant' voor de zes betrokken partijen. Soms uit overtuiging, soms uit pragmatische overwegingen. Deze consensus kan veranderen op het moment dat een nieuw landelijk regeerakkoord aanleiding geeft tot een discussie over het Brabantse stikstofbeleid of de aanpassing daarvan. Bij alle partijen ontstaat dan zorg of de zo gewenste stabiliteit op dat moment te garanderen is en partijen de druk van hun achterbannen kunnen weerstaan. Deze zorg vloeit voort uit de bestuurscrisis van 2020 waarin een deuk in het vertrouwen is ontstaan als het gaat om het adagium 'afpraak is afspraak'.

Vooruitlopend op de informatiefase hebben wij reeds gezocht naar mogelijke oplossingen voor deze in het oog springende kwestie. Varianten die daarbij besproken zijn, zijn de volgende:

- In de informatiefase toewerken naar een gezamenlijk standpunt op dit vraagstuk inclusief heldere afspraken over hoe om te gaan met landelijke ontwikkelingen die ook het Brabantse beleid raken. Hierbij geldt het adagium 'afpraak is afspraak'.
- Gezien de huidige bestuursperiode nog ruim anderhalf jaar beslaat, is een mogelijke optie om voor deze periode de afspraken uit het huidige bestuursakkoord gestalte te doen. Nieuwe landelijke ontwikkelingen die leiden tot aanpassing van het Brabantse stikstofbeleid worden direct na de aankomende provinciale verkiezingen verdisconteerd in het coalitieakkoord 2023 – 2027.
- Het stikstofdossier wordt voor de komende periode als 'vrije kwestie' voor de coalitiepartijen benoemd.

Wij stellen vast dat over deze mogelijke oplossingsrichtingen nader en diepgaand gesproken dient te worden in de informatiefase. Ingeval deze gesprekken tot een positieve uitkomst leiden, dan zien wij de totstandkoming van een hoofdlijnenakkoord, gebaseerd op de inhoud van het huidige bestuursakkoord met aanvullend nieuwe afspraken voor de hierboven vier genoemde inhoudelijke thema's als zeer kansrijk.

3. Bestuurscultuur

Effectief en constructief samenwerken tussen politieke partijen met verschillende achtergronden begint in de Staten. Politiek is mensenwerk en vraagt om politici en bestuurders die elkaar proberen te begrijpen en met respect voor verschillen zoeken naar het beste voor Brabant. In dat licht hebben wij ons verbaasd over de manier waarop het debat op dit moment gevoerd wordt in de Brabantse Staten. Door gebrek aan heldere spreektijd-afspraken ogen sommige debatten langdradig, met veel interrupties en daarmee beperkt constructief. Zeker vanuit het perspectief van de Brabantse burger; het maakt het politieke debat in Brabant niet aantrekkelijk of laagdrempelig om te volgen. Daardoor groeit de afstand ten opzichte van elkaar en tussen samenleving en politiek. Dit versterkt de kracht van de democratie niet.

Verbeteren vergadercultuur

In de gesprekken met de verschillende fracties is dit onderwerp ruim aan de orde gekomen. Bovenstaande reflectie wordt herkend en erkend door het overgrote deel van de Staten. De huidige vergadercultuur gaat ten koste van het goede debat, het werkplezier en de effectiviteit van de Staten als geheel. Het levert frustratie op dat dit - ondanks diverse gesprekken en structuuraanpassingen - niet wijzigt. Digitaal vergaderen helpt daarbij zeker niet; juist het menselijk contact in en buiten de vergaderingen zorgt voor onderling begrip en is nu veel minder mogelijk dan normaal.

Tegelijkertijd noemen alle fracties de onderlinge persoonlijke verhoudingen goed, en zijn er volgens hen in de afgelopen periode zeker stappen in de goede richting gezet.

Open samenwerking

De 'open samenwerking' die de huidige coalitie introduceerde, wordt in de bedoeling ervan door alle partijen gewaardeerd. Veel partijen geven aan dat in het verleden soms sprake was van een té hechte samenwerking tussen coalitiepartijen onderling, en met het College, waardoor het debat in de Staten (en daarmee het lidmaatschap) aan zeggingskracht verloor. Daardoor was onvoldoende sprake van macht-tegenmacht. Veel constructiever is het om te streven naar een oprecht open debat. Vanuit deze gedachte is het wenselijk om de open samenwerking in de Staten te handhaven en waar mogelijk te versterken. Tegelijkertijd moet het streven naar brede steun voor voorstellen geen doel op zich worden: het formuleren van helder, effectief en eenduidig beleid moet voorop staan.

Ruimte voor levendig debat

Het inrichten en borgen van een levendig debat begint bij gedrag en cultuur. Tegelijkertijd zijn soms juist structuurveranderingen nodig voor het doorbreken van patronen. In de gesprekken zijn suggesties gedaan in de richting van het meer ruimte bieden in voorbereidende vergaderingen. Aansluitend daarop mag discipline van elkaar worden gevraagd op spreektijd. Wij noemen als voorbeeld het in meerdere gemeenten gebruikte model, waarbij iedere fractie een bepaalde hoeveelheid spreektijd heeft en daarbinnen alle bijdragen moet doen (dus ook interrupties en reacties daarop). Dat leidt tot focus en scherpte. Niet iedere bijdrage behoeft een tegenreactie. Keuzes op dit vlak in het presidium behoeven overigens niet altijd unanimitieit; met een ruime meerderheid zijn deze ook democratisch gelegitimeerd. Een energiek debat draagt bij aan herkenbaarheid, werkplezier en effectiviteit van alle fracties en daarmee aan onze democratie. Dat maakt het voor deelnemers, maar zeker ook voor burgers en potentiële Statenleden, interessanter om deel te (blijven) nemen aan het politieke debat.

4. Advies voor nieuwe coalitie

Op basis van onze gesprekken, de geconstateerde overeenkomsten en verschillen tussen de fracties, alsook onze waarnemingen rondom de Brabantse bestuurscultuur, komen wij tot onderstaand advies. Hierbij hebben wij het verzoek van uw Staten om samenwerkingsvormen in beeld te brengen voor een stabiel en slagvaardig provinciebestuur ruim geïnterpreteerd. Dat wil zeggen dat wij gezocht hebben naar mogelijkheden om op korte termijn een nieuw bestuur te vormen, en tegelijkertijd de randvoorwaarden te creëren om te komen tot sterke en duurzame onderlinge verhoudingen voor de bestuursperiode daarna. Hierbij hebben wij tevens gekeken naar de mogelijkheden voor een constructieve samenwerking in de Staten. Uit de gesprekken is gebleken dat alle partijen de urgentie voelen om zo snel mogelijk tot stabiliteit en

continuïteit te komen voor Brabant. Wij zijn van mening dat het met de partijen VVD, CDA, SP, D66, GroenLinks en PvdA mogelijk moet zijn om te komen tot een meerderheidscoalitie die de gewenste zekerheid en stabiliteit kan borgen. Tegelijkertijd vraagt het bouwen aan onderling vertrouwen in de Staten om een coalitie die met open blik de samenwerking met andere partijen opzoekt. Dat pleit voor een coalitie met een beperkt aantal partijen, die actief de brug slaat met andere partijen in de Staten.

Aangezien de looptijd van deze periode feitelijk nog ruim anderhalf jaar is, is zoals eerder aangegeven een langdurige nieuwe onderhandelingsperiode ongewenst. Dat zou, naar onze opvatting, zelfs negatief afstralen op het Brabants provinciebestuur. Met de eerdergenoemde lijnen vanuit de bestuursakkoorden en de perspectiefnota, en de verdiepende afspraken op de in hoofdstuk 3 genoemde vier inhoudelijke thema's, moet een nieuw bestuur snel te vormen zijn. Hoewel de vertrekpunten van deze partijen verschillen, is onze overtuiging dat met de benoemde basis in provinciaal beleid, een vruchtbare samenwerking tussen partijen mogelijk is, waarbij voor alle partijen meerwaarde is te behalen uit de samenwerking. Wij zijn er van overtuigd dat het vormen van een coalitie met alle combinaties van deze zes partijen mogelijk is. Partijen geven onderling ook aan geen blokkades te hebben voor samenwerking. Deze uitgangspositie maakt dat welke coalitie ook gevormd gaat worden, deze direct ook een basis voor inhoudelijke en politieke samenwerking in de Staten kent. Die is overigens veel breder dan de genoemde zes partijen, zo hebben wij in de gesprekken mogen ondervinden.

Een dergelijk breed draagvlak van partijen die elkaar kunnen vinden op inhoud en bestuursstijl vormt een sterke basis voor het Brabants provinciebestuur. Tegelijkertijd maakt het een eenduidig advies voor de navolgende informatiefase niet eenvoudig. Omwille van continuïteit, stabiliteit en balans adviseren wij een nieuwe coalitie te vormen tussen de huidige samenwerkingspartners VVD-CDA en drie van de vier progressieve partijen SP, D66, GroenLinks en PvdA. In de Staten kunnen zij een meerderheid vormen van minimaal 32 zetels; voldoende om enerzijds stabiliteit te borgen en anderzijds ruimte te laten voor de gewenste open manier van samenwerken. Het ligt voor de hand om met een coalitie van VVD, CDA en drie van de vier progressieve partijen het college van GS te laten bestaan uit zeven gedeputeerden. Het voortzetten van Lokaal Brabant in de coalitie bevelen wij niet aan; de meerwaarde van een partij met slechts één zetel in de Staten is te beperkt en veroorzaakt mogelijk disbalans in de coalitie en de portefeuillevverdeling.

Een keuze voor een coalitie met alle zes de partijen is, naar onze mening, te manifest en zou de Staten buitenspel zetten. De gewenste balans van een coalitie met partijen uit het rechtse midden, het midden, en linkse midden van het politieke spectrum raakt met een dergelijke brede coalitie van zes partijen bovendien uit evenwicht. Tevens is een coalitie van vier partijen besproken in de gesprekken met de fracties; er zijn meerdere combinaties genoemd die gezamenlijk tot 29 zetels komen. Met de nipte meerderheid die een eventuele coalitie van vier partijen zou hebben wordt naar onze mening onvoldoende voldaan aan de gestelde randvoorwaarde om tot een stabiele basis voor Brabant te komen.

In de gesprekken die wij hebben gevoerd met de fracties worden twee combinaties van partijen het vaakst genoemd: VVD, CDA, GroenLinks, SP en PvdA enerzijds, en VVD, CDA, D66, GroenLinks en PvdA anderzijds. Wij zijn er van overtuigd dat beide

voorkeursvarianten tot een stabiele en slagvaardige samenwerking kunnen komen; hoewel beide coalities van signatuur zouden verschillen. Ongeacht de keuze voor de ene of de andere voorkeursvariant, verwachten wij dat de opvattingen van deze partijen goed met elkaar te verenigen zijn in een afsprakenkader op hoofdlijnen, aanvullend op het huidige bestuursakkoord 'Samen, Slagvaardig en Slim: ons Brabant'. Alle partijen kunnen zich vinden in een hernieuwde rol van de provincie op de energietransitie. Allen zien de noodzaak voor een herpositionering van de provinciale inzet op samenleving en cultuur. En op het gebied van stikstof en landbouw kunnen partijen tot gezamenlijke afspraken komen voor de komende anderhalf jaar of dat als een vrije kwestie beschouwen. Met het huidige bestuursakkoord als uitgangspunt, aangevuld met een afsprakenkader op hoofdlijnen wordt de continuïteit in deze bestuursperiode geborgd.

Wij geven de informateur vanuit onze gesprekken deze twee voorkeursvarianten mee. Welke coalitie uiteindelijk de meest wenselijke is, zal uit de inhoudelijke gesprekken in de navolgende informatiefase kunnen blijken. In het licht van de gesprekken over de bestuurscultuur en de open samenwerking met de Staten vragen wij aandacht voor een aanvullende overweging die naar onze mening betrokken zou moeten worden bij het vervolg. Wij adviseren tevens na te denken over de wijze waarop de samenwerking met andere partijen in de Staten vorm zou kunnen krijgen, ook in aanloop naar de volgende bestuursperiode. Uitgaande van de gesprekken die wij hebben gevoerd en in ogenschouw nemend het belang van de open samenwerking met de Staten, zou er op dit punt mogelijk een lichte voorkeur voor de combinatie VVD, CDA, GroenLinks, SP en PvdA kunnen bestaan. Door deelname van deze partijen ontstaan namelijk de sterkste verbindingen met alle politieke richtingen in de Staten; liberaal, conservatief en progressief. Dat biedt een kans om vanuit de verschillende bouwstenen van de coalitie bruggen te bouwen met alle geledingen in het Brabants parlement, hetgeen een brede wens is in de Staten. In deze mogelijke voorkeursvariant speelt tevens de overweging mee dat er een vernieuwde coalitie ontstaat ten opzichte van de twee eerdere coalities in deze bestuursperiode. Dit brengt een nieuw elan met zich mee, en tegelijkertijd is de stabiliteit en continuïteit gewaarborgd. Overigens geldt ook hier vanzelfsprekend dat uiteindelijk naast partijen de inzet van personen medebepalend is bij het overbruggen van politieke en inhoudelijke verschillen. Belangrijk is in ieder geval dat in het hoofdlijnenakkoord de ambities en intenties op de open samenwerking worden benoemd.

Met deze brede constructieve basis, en meerdere beschikbare varianten, kan naar onze verwachting in de informatiefase redelijk snel tot afspraken worden gekomen. Een aanvullend akkoord op hoofdlijnen betekent overigens niet dat er helemaal niet onderhandeld hoeft te worden tussen partijen. Op de vier thema's zal inhoudelijk bepaald moeten worden wat de aanvullende afspraken van de nieuwe coalitie zijn. Ook de mogelijke financiële consequenties van deze aanpassingen moeten in beeld worden gebracht. Wij hebben de betrokken partijen opgeroepen dit gesprek constructief in te steken, en elkaar wat te gunnen. Een nieuwe coalitie halverwege de periode vraagt politieke moed voor alle deelnemers; er moet een balans gevonden worden tussen doorgaan op de bestaande lijn, en het aanbrengen van nuanceringen en aanscherpingen omdat de politieke situatie is veranderd.

Tot slot, Brabant is een prachtige provincie met mooie kansen dat een stabiel bestuur verdient. Met ons eindadvies geven wij hiertoe een handreiking. Wij hopen dat alle partijen de urgentie blijven voelen om snel tot een stabiel provinciebestuur te komen en

daarvoor constructief willen werken aan het overbruggen van inhoudelijke verschillen en het onderlinge vertrouwen. Dat betekent soms ook over de eigen schaduw heen stappen. Met het afronden van onze verkenning hebben wij hier het volste vertrouwen in. Immers, alle Brabantse fracties willen het beste voor Brabant. En dat is nu te komen tot een stabiel en slagvaardig provinciebestuur! We wensen uw Staten veel succes en wijsheid toe met de vervolgfase.

Met vriendelijke groet,

Marja van Bijsterveldt
Emile Roemer

Bijlage

- Geaccordeerde gespreksverslagen eerste gespreksronde

Gespreksverslag van de verkenner met de fractie van D66

Woensdag 26 mei 2021

Aanwezig: Marja van Bijsterveldt en Emile Roemer (verkenner), Ine Meeuwis en Anne-Marie Spierings (fractie D66), Inge Butzelaar en Bram Loeffen (ambtelijke ondersteuning).

Opening

- D66 dankt de verkenner voor de snelle reactie op het verzoek van de Staten.
- Vervolgens start een korte voorstelronde.
- Namens D66 is de fractievoorzitter aanwezig en mevrouw Spierings die in het vorige college Gedeputeerde was.
- Vanwege de vele wisselingen binnen de fractie van D66 heeft mevrouw Spierings er bewust voor gekozen om terug te keren in de Staten, omwille van de stabiliteit in de fractie. Sindsdien heeft zij gekozen voor een coachende rol op de achtergrond en woordvoerderschappen die zo min mogelijk raakten aan haar voormalige portefeuille en haar voormalige collega's.

Reflectie op ontstane situatie

- D66 vindt het niet aan hen om de oorzaak van de huidige breuk te duiden. Dat laten zij aan anderen.
- Ten aanzien van de breuk in 2020 heeft de fractie van D66 vooral het gevoel dat de oorzaak lag in de stabiliteit van de fractie van het CDA. De CDA-fractie hield zich, vanwege druk vanuit de achterban, niet aan gemaakte afspraken uit het Bestuursakkoord 'Kiezen voor Kwaliteit'. Bovendien communiceerde het CDA meerdere malen eerst met de pers in plaats van met coalitiegenoten.
- D66 ervaart dat zij, en de andere progressieve coalitiepartijen, aan de kant geschoven zijn voor een experiment met een rechts populistische coalitie.

Voorwaarde voor stabiele samenwerking

- D66 denkt dat Brabant gebaat is bij een snelle vorming van een nieuw stabiel bestuur.
- Onderling vertrouwen is voor D66 een belangrijk thema. Over het algemeen is dat vertrouwen aanwezig. Iedere partij heeft zijn eigenaardigheden, maar iedereen houdt zich aan zijn woord.
- De VVD is een betrouwbare partner gebleken. Bij het CDA is dat onderlinge vertrouwen onzekerder. Inhoudelijk waren en zijn de verschillen te overbruggen. De vraag of de fractie stabiel genoeg is om woord te houden vraagt aandacht.
- Voor D66 geldt afspraak is afspraak, en als dat niet gestand gedaan kan worden dan is het essentieel dat coalitiepartners hierover in overleg gaan.

Inhoudelijke thema's

- Aangezien deze bestuursperiode nog iets meer dan anderhalf jaar duurt geeft D66 de voorkeur aan een bestuursakkoord op hoofdlijnen.
- Het staande beleid en de onderliggende bestuursakkoorden zouden hiervoor de basis kunnen zijn. Over het algemeen kan gewerkt worden met een beknopte afsprakenlijst.
- Op een aantal specifieke dossiers moeten afspraken gemaakt worden. D66 ziet hier als belangrijkste de thema's landbouw, energie, cultuur en natuur. Deze afspraken moeten zich vooral richten op de wijze waarop invulling gegeven gaat worden aan de vastgestelde of nog vast te stellen beleidskaders.

- Landbouw: wat D66 betreft blijft de huidige datum van 2024 staan. De datum naar voren halen is bestuurlijk niet meer realistisch. Hierbij merkt D66 op dat het beperken of afschaffen van bestaande maatregelen ten aanzien van bijvoorbeeld de BZV en staldering voor hen geen optie is.
- Cultuur: de bezuinigingen op cultuur binnen het huidige bestuursakkoord worden niet ondersteund door D66. D66 ziet cultuur als kerntaak en is van mening dat beleid en financiën hierop afgestemd moeten worden.
- Natuur: beeld is dat er geknibbeld wordt aan het natuurbeleid. Bijvoorbeeld het regelmatig ter discussie stellen van N2000-gebieden levert onnodig onrust op.
- Energietransitie: wat D66 betreft kan worden voortgebouwd op het huidige bestuursakkoord. D66 ziet vooral een gewenst stijfverschil in de uitvoering. Onder de vorige coalitie lag de nadruk vooral op draagvlak en ontbrak steun aan regio's en gemeenten. Er moet een balans gevonden worden tussen verschillende waarden zoals opwekken van duurzame energie, leveringszekerheid, betaalbaarheid en draagvlak. De provincie moet hier als betrouwbare partner ondersteuning bieden.

Meest gewenste stabiele coalitie

- D66 is voorstander van een brede meerderheidscoalitie.
- Een minderheidscoalitie is bespreekbaar als een meerderheidscoalitie niet tot de mogelijkheden lijkt te behoren, maar D66 vindt dit bepaald geen garantie voor stabiel bestuur.
- Samenwerken met vrijwel alle partijen is mogelijk. Een samenwerking met de fracties van de PVV, FvD en Groep Rutjens (JA21) sluit D66 uit, omdat de waarden te ver uit elkaar liggen.
- Een coalitie van VVD, SP, D66, GroenLinks en PvdA is voor D66 de meest gewenste coalitie. Ook samenwerking met het CDA en Lokaal Brabant behoort tot de mogelijkheden.
- D66 zoekt vooral samenwerking op de inhoud. Partijen en portefeuilleverdeling volgen de inhoud. Bij deelname aan een nieuwe coalitie wenst D66 wel dat zij een gedeputeerde kunnen leveren.

Vergadercultuur in Provinciale Staten

- D66 ervaart de bestuurscultuur over het algemeen als Brabants, waarbij er in de basis respect is voor elkaar. Hard op de inhoud en zacht op de persoon, een enkele uitzondering daargelaten.
- Het digitaal vergaderen zorgt ervoor dat deze manier van werken uit balans raakt, nu de informele ontmoetingen rond de vergaderingen niet mogelijk zijn.
- De lange debatten en vele interrupties schaadt naar de mening van D66 het aanzien van de provinciale politiek. De vele interrupties dragen niet bij aan een inhoudelijk debat en haalt de energie uit het werkplezier als Statenlid.
- Er wordt al langere tijd gesproken over de vergadercultuur en het aanpassen van daarvan. Hiervoor is veel draagvlak, maar een kleine minderheid zoekt de randjes op en blokkeert nieuwe afspraken. Er ligt een gezamenlijke taak bij de Statenleden, voorzitter en griffie om hier iets aan te doen.

Gespreksverslag van de verkenner met de fractie van de SP

Woensdag 26 mei 2021

Aanwezig: Marja van Bijsterveldt en Emile Roemer (verkenner), Maarten Everling en Nurettin Altundal (fractie SP), Inge Butzelaar en Bram Loeffen (ambtelijke ondersteuning).

Opening

- De SP dankt de verkenner voor de snelle reactie op het verzoek van de Staten.
- Vervolgens start een korte voorstelronde.

Reflectie op ontstane situatie

- Ten aanzien van de coalitie van 2019 geeft de fractie van de SP aan dat er wat hen betreft te weinig is vastgelegd in het Bestuursakkoord 'Kiezen voor Kwaliteit' over het thema stikstof. De consequenties van de uitspraak van de Raad van State zijn te weinig in beeld gebracht naar de mening van de SP. Daarmee was het voor de SP op voorhand al duidelijk dat er risico's waren voor de stabiliteit van de coalitie.
- Na de breuk in 2020 waren er twee mogelijkheden, ten eerste de VVD met progressieve partijen. Een andere optie was een centrumrechtse coalitie, bestaande uit de VVD, het CDA en FvD, eventueel aangevuld met een kleine partij. De SP ervaart dat gelegenheidsargumenten zijn gebruikt voor een keuze voor een centrumrechtse coalitie, toen waren de eerste scheuren binnen FvD namelijk al zichtbaar.
- De SP hoopt dat alle partijen een streep kunnen zetten onder het verleden, wat gebeurd is, is gebeurd. Nu kijken naar de toekomst.

Voorwaarde voor stabiele samenwerking

- De SP denkt dat Brabant gebaat is bij een snelle vorming van een nieuw stabiel bestuur.
- De SP worstelt met een mogelijke deelname aan een nieuwe coalitie. Enerzijds doet het de SP veel pijn dat er steeds zoveel gedoe is terwijl er zoveel belangrijks te doen is voor Brabant. Anderzijds is de fractie de afgelopen periode echt heel kritisch geweest op het gevoerde beleid en daar onderliggende keuzes.
- De SP voelt een grote verantwoordelijkheid om Brabant bestuurbaar te houden. Dat kan voor de SP echter alleen als het pas ingezette beleid - en in de uitvoering - op een aantal punten kan worden bijgesteld. Daarnaast zit er ook nog nieuw beleid in de pijplijn, daar moet het gesprek over gevoerd kunnen worden.
- Bij het vormen van een nieuwe coalitie is het belangrijk dat partijen oog hebben voor elkaars positie en belangen.

Inhoudelijke thema's

- De huidige bestuursperiode duurt nog maar kort, anderhalf jaar. Daarom geeft de SP de voorkeur aan een bestuursakkoord op hoofdlijnen.
- De onderliggende bestuursakkoorden zouden hiervoor de basis kunnen zijn.
- Over het algemeen kan gewerkt worden met een duidelijke afsprakenlijst over wat tot het einde van de lopende periode nog moet gebeuren, en wat niet.
- Op een aantal specifieke dossiers moeten afspraken gemaakt worden. De SP ziet hier de thema's landbouw, immunisatieportefeuille, referendumverordening, cultuur en samenleving. Dit zijn de hoofdpunten, maar het is geen uitputtende lijst.
- Landbouw: wat de SP betreft blijft de huidige datum van 2024 staan. De datum naar

voren halen, is bestuurlijk niet meer realistisch. Verder staat de SP voor het adagium afspraak is afspraak.

- Immunisatieportefeuille: de SP zou graag de mogelijkheid bieden om deze middelen ook voor andere doelen in te zetten, met respect voor het revolverend karakter van het instrument. Hierbij denkt de fractie van de SP bijvoorbeeld aan het verstrekken van leningen om woningen te isoleren of voor het plaatsen van zonnepanelen bij particulieren.
- Correctief referendum: de fractie van de SP wil de looptijd van de verordening verruimen van 2023 naar structureel.
- Cultuur en Samenleving: de fractie van de SP betreurt de koerswijziging ten aanzien van de thema's cultuur samenleving ten opzichte van de vorige periode. Wat betreft samenleving: in tijden van Corona blijkt dat ondersteuning van initiatieven van onderaf nodig zijn en dat en zeer gewaardeerd wordt. Van de SP-fractie mag meer ingezet worden op maatschappelijk rendement.

Meest gewenste stabiele coalitie

- De SP is voorstander van een stabiele meerderheidscoalitie, liefst met zo min mogelijk partijen.
- Een minderheidscoalitie is ongewenst. De SP is van mening dat een minderheidscoalitie te veel tijd en energie moet steken in het vinden van meerderheden. Tijd en energie die niet gestoken kan worden in dat wat echt belangrijk is: het goede doen voor Brabant.
- De SP zou het liefst samenwerken met partijen die inhoudelijk het dichtst bij hen staan, de PvdA, GroenLinks en D66.
- Een coalitie van VVD, CDA aangevuld met twee fracties met 5 zetels (D66, GroenLinks, SP) behoort ook tot de mogelijkheden. Wel vraagtekens bij de wenselijkheid van deze combinatie voor de 2 kleinere partijen.
- De SP heeft in het verleden goed samengewerkt met de VVD en andere coalitie partijen.
- In Brabant heeft de SP 8 jaar laten zien dat zij goed en stabiel kan besturen. Kennis en ervaring is beschikbaar. Maar bij deelname aan de coalitie moet de SP herkenbaar zijn.

Vergadercultuur in Provinciale Staten

- De onderlinge verhoudingen in de Staten zijn goed.
- Het digitaal vergaderen, als gevolg van de COVID-pandemie, heeft geen positieve bijdrage aan de vergadercultuur/vergaderdiscipline.
- De SP merkt dat het overgrote deel van de Staten de lange vergaderingen meer dan beu zijn.
- Er wordt al langere tijd gesproken over de vergadercultuur en het aanpassen van daarvan. Hiervoor is veel draagvlak, maar een kleine minderheid zoekt de randjes op en blokkeert nieuwe afspraken.
- De voorzitter mag hard ingrijpen als partijen zich niet aan gemaakte afspraken houden.

Gespreksverslag van de verkenner met de fractie van Groep Rutjens (JA21)

Woensdag 26 mei 2021

Aanwezig: Marja van Bijsterveldt en Emile Roemer (verkenner), Willem Rutjens (fractievoorzitter JA21/Groep Rutjens), Inge Butzelaar en Bram Loeffen (ambtelijke ondersteuning).

Opening

- Het gesprek start met een korte voorstelronde.

Reflectie op ontstane situatie

- Het is te eenvoudig om de huidige breuk aan de laatste ontwikkelingen te wijten, de oorzaak ligt dieper. Dit is de tweede keer in twee jaar dat er een bestuur is afgetreden. De samenleving is veranderd, de politiek heeft dat niet altijd door. Het huidige politieke systeem en de huidige cultuur sluiten niet meer aan bij wat burgers wensen. Dat merk je als het politiek lastiger wordt. Op het moment dat een nieuw probleem ontstaat, zoals bij de stikstofcrisis, ontstaan problemen.
- Als gevolg van de eerste bestuurscrisis hebben VVD en CDA gekozen voor andere partijen, beide keren niet perse van harte. Als er vervolgens gedoe blijft komen in één partij dan komt de conclusie dat er sprake is van een onwerkbaar situatie.
- De manier van samenwerking moet anders. De nieuwe fractie van JA21 (in Brabant vooralsnog Groep Rutjens) heeft bij haar ontstaan begin 2021 besloten om het geldende bestuursakkoord te blijven steunen om Brabant bestuurbaar te houden. Destijds was er geen mogelijkheid om nieuwe onderhandelingen te voeren, enkel een keuze om al dan niet te blijven steunen.
- Het feit dat de VVD ook de steun aan Groep Rutjens heeft opgezegd is aan de ene kant verbazingwekkend maar aan de andere kant ook voorstelbaar. De oorspronkelijke afspraken met het 'oude' FvD zijn opgezegd. Men heeft niet de indruk dat het opzeggen specifiek over JA21 ging, op personen is er een uitstekende verstandhouding, en ook qua inhoud heeft men elkaar gevonden in het bestuursakkoord.

Voorwaarde voor stabiele samenwerking

- Het zou verstandig zijn om te beginnen met kijken waar je als provincie wel en niet over gaat. Voor een dergelijke politiek-neutrale verkenning is brede steun, en kan de basis vormen voor een goede discussie.
- Eerst bezien wat de kerntaken zijn, en dan kijken wat iedere partij zou willen. Daarbij moeten we ook willen kijken naar de alsmaar uitdijende provinciale overheid, met stichtingen fondsen en BV's.
- In het verleden werd veel gewerkt met dichtgetimmerde coalitieakkoorden en strikte stemdiscipline. In het afgelopen jaar is gestart met de open samenwerking met de Staten, wat een prachtig begin is gebleken. Het zou jammer zijn als deze meer dualistische werkwijze niet wordt doorgezet. De open samenwerking is een passende manier om met de veranderde situatie om te gaan, en geeft de mogelijkheid om in te spelen op veranderingen in de samenleving.
- Vanwege de ontwikkelingen in de afgelopen periode is het wenselijk om heldere

afspraken vast te leggen over de komende anderhalf jaar. Daar horen ook afspraken bij over de bestuursstijl die gehanteerd wordt, en de samenwerking tussen GS en PS. Er is behoefte aan een andere werkwijze waarbij de Staten in een vroegtijdig stadium kunnen aangeven welke richting zij in bepaalde dossiers willen inslaan.

Inhoudelijke thema's

- Het huidige bestuursakkoord is voor JA21 een juist compromis. Niemand heeft perfect gekregen wat ze wilde, het geheel vormt een prima werkbaar vorm.
- Er zijn inhoudelijk voor JA21 geen showstoppers. Als er wat aan het huidige akkoord verandert, dan is het de vraag wat daar voor terugkomt. Belangrijke thema's zijn democratische versterking, financiën/lastendruk en de omgang met het klimaatakkoord. Ook voor de Brabander moet het herkenbaar zijn dat JA21 bestuursverantwoordelijkheid draagt.
- Op veel onderwerpen is in de Staten een grote gemene deler aanwezig, vaak worden verschillen onnodig uitvergroot in het debat.
- Er ligt al een bestuursakkoord, het is goed om te kijken wat hier aanvullend op nodig is, bijvoorbeeld in de vorm van een addendum. Dat is realistischer dan weer een nieuw bestuursakkoord, het derde dan in twee jaar tijd, te schrijven.
- Het is verstandig om afspraken te maken op dossiers die gevoelig liggen, anders is het niet mogelijk om een stabiel bestuur te vormen. Andere zaken kunnen als vrije kwesties worden beschouwd.

Meest gewenste stabiele coalitie

- Het zoeken naar een nieuwe coalitie zou moeten beginnen bij de verkiezingsuitslag. Welke coalitie gevormd kan worden, moet op basis van de inhoud blijken.
- JA21 is realistisch en kan niet het voortouw nemen. Willen wel graag meedoen, zijn landelijk ook opgericht om bestuurlijke verantwoordelijkheid te nemen. Hebben ook in Brabant laten zien dat ze daartoe in staat zijn.
- Als het huidige bestuursakkoord de basis vormt dan kan JA21 steunen. Als de partij een rol kan spelen dan is dat prima, maar niet noodzakelijk. Het al dan niet leveren van een bestuurder is ondergeschikt aan de inhoud.
- Alleen als er geen meerderheid gevormd kan worden dan is een minderheidscoalitie een laatste redmiddel. Het vormen van een meerderheid is een democratisch principe en heeft daarmee de voorkeur.
- De eerste coalitie uit deze bestuursperiode is op inhoud misgegaan, de tweede op gedoe binnen één partij. Het zou vreemd zijn om nu terug te vallen op de oude coalitie waar de inhoudelijke verschillen onoverbrugbaar bleken.
- JA21 sluit geen partijen uit. Willen zeker verantwoordelijkheid nemen en weten dat er compromissen gesloten moeten worden. Moet je over spreken. Als de inhoudelijke verschillen te groot zijn dan kun je minder constructief samenwerken.

Vergadercultuur in Provinciale Staten

- In de afgelopen jaren is onderling veel gesproken over de vergadercultuur in de Staten. Het gehakketak wat nu vaak plaatsvindt interesseert de Brabanders niet.
- Breed wordt erkend dat de huidige manier van debat onwenselijk is en dat we daar aan willen werken. Er zijn verschillende maatregelen genomen, maar deze hebben geen of weinig effect. Heeft ook te maken met het soort debat dat we voeren, we moeten kwesties waar we niet over gaan niet willen debatteren.

- Aanpassing van structuur en cultuur moet hand in hand gaan. Zijn wel stappen in gezet, en ook de onderverdeling in A-, B- en C-stukken zal helpen. Een andere suggestie is om de eerste termijn zonder interrupties te laten plaatsvinden, maar hier is totnogtoe geen meerderheid voor.
- Het Statenlidmaatschap brengt een grote werkbelasting met zich mee. Het is belangrijk aandacht te hebben en houden dat het een deeltijdbaan is, en gecombineerd moet worden. Zomaar een extra vergadering plannen kan bijvoorbeeld dus niet, ook niet als velen wel kunnen. Doet namelijk wat met wie Statenlid kan en wil worden: volksvertegenwoordigers of (aspirant)beroepspolitici.

Gespreksverslag van de verkenners met de fractie van Lokaal Brabant

Woensdag 26 mei 2021

Aanwezig: Marja van Bijsterveldt en Emile Roemer (verkenners), Harold van den Broek en Wil van Pinxteren (fractie Lokaal Brabant), Inge Butzelaar en Bram Loeffen (ambtelijke ondersteuning).

Opening

- Lokaal Brabant dankt de verkenners voor de snelle reactie op het verzoek van de Staten.
- Vervolgens wordt gestart met een korte voorstelronde.

Reflectie op ontstane situatie

- Huidige crisis ontstaan vanwege ontbreken stabiliteit en continuïteit bij de fractie van FvD.
- Het adagium Brabant = Brabant was niet langer houdbaar en te handhaven. De samenwerkende partijen gedroegen zich niet altijd als zodanig.
- De fractie van Lokaal Brabant werd telkens overvallen door perikelen binnen Fvd.
- De 4 en 5 mei poster was de druppel die de emmer deed overlopen.
- Om moverende redenen heeft Lokaal Brabant het vertrouwen opgezegd in zowel Fvd als Groep Rutjens (JA21).

Voorwaarde voor stabiele samenwerking

- Voor Lokaal Brabant is vertrouwen een kernbegrip.
- Lokaal Brabant heeft laten zien dat er op hen gebouwd en vertrouwd kan worden.
- Belangrijk is dat partijen elkaar wat gunnen. Als je dat niet doet, ontnem je elkaar de ruimte en dat kan beklemmend zijn.
- Constructieve samenwerking moet beginnen bij de inhoud. Heb hierbij oog voor de overeenkomsten en zoek naar wat een andere partij nodig heeft.

Inhoudelijke thema's

- Het huidige bestuursakkoord is een goede basis voor een nieuw te vormen coalitie. Deze bestuursperiode is al over de helft, daarom is continuïteit en stabiliteit op dossiers belangrijk. Diep een aantal thema's goed uit maar ga geen nieuw bestuursakkoord schrijven
- Door cultuur te integreren zijn er mogelijkheden om bezuinigingen zo min mogelijk effect te laten hebben. Als er minder geld beschikbaar is ben je genooddaakt creatiever te worden.
- Met het BOF 2 laat de provincie zien ook maatschappelijk rendement belangrijk te vinden.
- Lokaal Brabant is een groot voorstander van een burgerberaad. Het is goed om aan de voorkant zaken met elkaar af te spreken Een goed regionaal toegepast participatieproces heeft de voorkeur boven een referendum.
- Lokaal Brabant wil ook blijven inzetten op innovaties.

Meest gewenste stabiele coalitie

- Voor Lokaal Brabant staat continuïteit en stabiliteit voorop bij het vormen van een nieuwe coalitie.
- Lokaal Brabant is een voorstander van een stabiele meerderheidscoalitie.
- Lokaal Brabant heeft in de huidige coalitie laten zien dat zij haar verantwoordelijkheid neemt voor een goed bestuurbaar Brabant en wil deze graag continueren.
- Naast de huidige coalitiepartners VVD en CDA staat Lokaal Brabant positief tegenover samenwerking met GroenLinks, D66, SP, en PvdA, PvdD, 50PLUS en Cu/SGP.
- Een samenwerking met de PVV, FvD en Groep Rutjens ligt, vanwege de weinige inhoudelijke overeenkomsten, minder voor de hand.

Vergadercultuur in Provinciale Staten

- De onderlinge verhoudingen in de Staten zijn goed te noemen.
- Sommige Statenleden zijn tijdens de Statenvergadering minder 'to the point', halen zaken aan die niet relevant, dan wel ronduit kwetsend, zijn richting groepen in onze maatschappij.
- Er wordt al geruime tijd gesproken over het veranderen van de vergadercultuur. Over het algemeen is er ook veel draagvlak voor het aanpakken van de vergadercultuur/vergaderdiscipline. Een mogelijke aanpassing in de vergadercultuur zou voor ons kunnen zijn om geen interruptie toe te staan in het eerste termijn.
- Nieuwe afspraken over spreektijd en het beperken van het aantal interrupties kunnen bijdragen. Uiteindelijk moeten veranderingen vooral uit fracties zelf komen.
- Het proces rondom de benoeming van de nieuwe CdK is een goed voorbeeld van hoe harmonieus er binnen de Staten samengewerkt kan worden. Jammer dat dat niet zichtbaar is tijdens de Statenvergaderingen.

Gespreksverslag van de verkenner met de fractie van PvdA

Woensdag 26 mei 2021

Aanwezig: Marja van Bijsterveldt en Emile Roemer (verkenner), Stijn Smeulders en Martijn de Kort (fractie PvdA), Inge Butzelaar en Bram Loeffen (ambtelijke ondersteuning).

Opening

- PvdA dankt de verkenner voor de ontvangst en het accepteren van het verzoek om deze verkenning te starten.
- Vervolgens wordt een korte voorstelronde gehouden.

Reflectie op ontstane situatie

- Het is ontzettend vervelend voor Brabant en de Brabanders dat we met deze situatie zitten. De opgaven zijn groot, er is veel te doen. En dan zitten we na 2 jaar in deze periode met 2 gesneuvelde coalities.
- Deze situatie straalt op iedereen af. Het zou een zwakgebod zijn als niet snel bestuurlijke stabiliteit gevonden kan worden. Veel dossiers bevinden zich op beslissende momenten, denk aan de RES-sen, de omgevingsverordening, landbouw, natuur en de onzekerheden na de Corona periode. Het is belangrijk dat Brabant een hele actieve rol blijft pakken.
- Een jaar geleden is PvdA buiten boord gevallen. Dat was niet prettig, maar er is altijd begrip geweest voor de andere keuzes die gemaakt zijn. PvdA heeft zich ook de afgelopen periode constructief opgesteld, en dat wordt breed gewaardeerd.

Voorwaarde voor stabiele samenwerking

- De druk die eind 2019 op het CDA stond in het landbouwdossier was heel heftig. Dat is door de PvdA en door andere partijen echt wel gezien.
- De keuze voor de rechtse coalitie was te begrijpen, maar dat het mis zou gaan was niet ondenkbeeldig. Vrijwel alle Statenleden en bestuurders hadden geen ervaring. FvD & Ja21 zijn instabiele coalitiepartners gebleken en bestuurskracht van GS was onvoldoende.
- PvdA benadrukt dat er nog maar anderhalf jaar resteert in deze bestuursperiode. Dat betekent dat er nu geen lange formatieperiode moet volgen, maar dat er zo snel mogelijk een stabiel bestuur moet komen. De bestuurbaarheid van Brabant staat voor de PvdA-fractie voorop en die houding verwacht de PvdA ook van de andere fracties die bij willen dragen aan een nieuw provinciebestuur. De PvdA hoopt dat meer partijen gezien deze korte periode tot de verkiezingen in maart 23 over hun eigen politieke belangen heen kunnen kijken.
- Op de inhoud kunnen de meeste partijen prima met elkaar zaken doen. De afgelopen drie bestuursakkoorden lijken sterk op elkaar, en beleid is vaak met grote meerderheden aangenomen. Daar kunnen we op voortbouwen.
- Een nieuw bestuursakkoord schrijven is niet wenselijk. Het is beter om een kort afsprakenkader (aanvullend op het bestuursakkoord en de perspectiefnota) te maken en zo snel mogelijk aan de slag te gaan. Het is belangrijk dat partijen elkaar wat gunnen voor een stabiele en constructieve samenwerking. De koers van de perspectiefnota 2021 wordt gesteund door de PvdA-fractie. De PvdA-fractie heeft er vertrouwen in tijdens vervolggesprekken met andere fracties tot overeenstemming te kunnen komen over een aanvulling op het bestuursakkoord.

- De PvdA-fractie heeft in de periode 2015-2020 laten zien een berekenbare en betrouwbare coalitiepartner te zijn en levert in de huidige crisissituatie graag een bijdrage aan het bestuurbaar houden van Brabant. De PvdA-fractie denkt een stabiliserende invloed op een nieuw provinciebestuur te hebben en als verbindende factor te kunnen fungeren.

Inhoudelijke thema's

- Het dossier landbouw is op provinciaal niveau in wat rustiger vaarwater gekomen door de genomen landelijke maatregelen en het voortschrijden van de tijd. Inmiddels is het eenvoudigweg niet meer haalbaar om de termijn van stalaanpassing terug te schuiven van 2024 naar 2022. Wel moeten we doorpakken in de gebiedsgerichte aanpak, laten zien dat we voortgang maken in het integraal oplossen van problemen.
- Omdat de druk in Brabant heel groot is, zijn extra maatregelen bovenop de landelijke regelgeving noodzakelijk. We lopen daarom terecht nog steeds voorop. In de verdere aanpak van de stikstofproblematiek moet breed worden gekeken naar industrie, wonen, landbouw, natuur en grensoverschrijdende depositie.
- Nieuw landelijk beleid blijft een risico voor de Brabantse politiek; op het moment dat regelgeving wordt aangescherpt dan zullen we daar invulling aan moeten geven. Dat blijft voor het CDA gevoelig en daarmee onberekenbaar voor een nieuwe coalitie. In een coalitiesamenwerking is het noodzakelijk om de afspraken die vooraf worden gemaakt na te komen en elkaar (buiten de gemaakte afspraken) niet te verrassen.
- Het onderzoek naar mogelijkheden om Natura2000 gebieden aan te passen of te schrappen heeft duidelijk gemaakt dat er niets mogelijk is. Goed dat dat nu helder is, daarmee is die discussie ook afgerond.
- Thema's als cultuur en samenleving zouden weer een wat prominentere plek moeten krijgen in het provinciebestuur. Nieuwe en andere inzet op beide thema's is gewenst.

Meest gewenste stabiele coalitie

- Brabant kent een traditie van constructieve partijen. Toch merk je ook hier dat het moeilijker wordt om coalities te vormen. De meeste fracties in PS hebben een politiekere houding aangenomen. De PvdA-fractie heeft bewezen ook als oppositiepartij een constructieve houding aan te nemen, maar zag deze houding in mindere mate bij de andere oppositiefractionen in PS. Tevens verwacht de PvdA-fractie niet dat de nieuwe rechtse oppositiefractionen een betrouwbaar alternatief voor een stabiel meerderheidsbestuur zullen zijn. Een minderheidscoalitie gaat daarom beslist geen stabiele basis opleveren voor Brabant en is gezien de twee gesneuvelde coalities geen verstandige optie.
- De meest stabiele meerderheidscoalitie is volgens de PvdA een samenwerking van de VVD met de 4 progressieve partijen D66, SP, GroenLinks en PvdA. Indien gewenst voor de balans in GS is een derde VVD-gedeputeerde bespreekbaar.
- Om de VVD meer comfort te geven kan je er voor kiezen om ook het CDA mee te nemen en een brede coalitie van 6 partijen te vormen. Bijkomend voordeel is dat coalitiepartijen dan individueel ook anders kunnen stemmen zonder dat dat de stabiliteit van het provinciebestuur direct raakt. PvdA wil in ieder geval voorkomen dat het nog eens mis gaat. De provinciewet maakt het mogelijk om met 8 gedeputeerden te besturen, indien een of enkele gedeputeerden in deeltijd werken. Voor de PvdA is dit bespreekbaar.

- Ook een combinatie van het huidige blok CDA-VVD met 3 van de 4 progressieve partijen is bespreekbaar. De inhoud staat voorop, vervolgens moet gesproken worden over welke partijen zich willen committeren en in hoeverre vertrouwen en stabiliteit geboden kan worden.
- De betrouwbaarheid en voorspelbaarheid van de CDA-fractie is een aandachtspunt, heeft de PvdA de afgelopen 2 jaar mogen ondervinden.
- De PvdA heeft nog nooit een partij uitgesloten. PvdA kijkt altijd naar de mate waarin partijen zich constructief opstellen en naar de inhoudelijke standpunten van partijen. Op inhoud en houding bestaat er afstand tussen de PvdA en PVV, FvD, JA21 en (in mindere mate) CU/SGP.

Vergadercultuur in Provinciale Staten

- Samenwerking tussen de partijen begint in de Staten. De huidige vergadercultuur stoort de PvdA en draagt niet bij aan de effectiviteit en stabiliteit van het bestuur.
- In het presidium wordt al zeven jaar gesproken over manieren om de werkwijze van PS te verbeteren. Maatregelen hebben echter maar beperkt effect, sommige partijen blijven de grenzen opzoeken, zowel tijdens Statenvergaderingen als daarbuiten. De PvdA is van mening dat het cultuuraspect (houding en gedrag) een groter aandachtspunt is dan de werkwijze van PS. De PvdA is sceptisch over kortetermijnoplossingen om de cultuur in PS te verbeteren.

Gespreksverslag van de verkenner met de fractie van de FvD

Woensdag 26 mei 2021

Aanwezig: Marja van Bijsterveldt en Emile Roemer (verkenner),
Camiel van der Meeren en Joris van den Oetelaar (fractie FvD), Inge Butzelaar en
Bram Loeffen (ambtelijke ondersteuning).

Opening

- FvD dankt de verkenner voor de snelle reactie op de aangenomen motie van de Staten om twee verkenner aan te stellen.
- Het gesprek begint met een korte voorstelronde.

Reflectie op ontstane situatie

- Bij de verkiezingen van 2019 deed FvD voor de eerste keer mee aan de Provinciale verkiezingen. De grote overwinning bij deze verkiezingen heeft ook FvD zelf verrast. Er is vanaf het begin veel (landelijke) media-aandacht geweest. In 2019 de onderhandelingen ingegaan, maar toen geen onderdeel uitgemaakt van de coalitie. Oorzaak daarvan lag, naast de onervarenheid, in het energiedossier.
- FvD is vervolgens in de oppositie gegaan om ervaring op te doen in het Statenwerk.
- Het CDA stapte in 2019 uit de coalitie omdat het voor hen te lastig werd op het gebied van landbouw, natuur en stikstof.
- FvD heeft zuurstof kunnen bieden aan het CDA en de VVD, zo is de coalitie van 2020 ontstaan.
- Eind 2020 zijn 3 FvD-leden afgesplitst en zijn overgestapt naar de Groep Rutjens (JA21). Toen was er formeel geen sprake meer van een coalitie maar van samenwerkende partijen.
- Bij het vertrek van Stijn Roeles is een zetel oningevuld gebleven, vervolgens stapte Hans Smolders medio mei uit de fractie. Dat was voor samenwerkende partijen reden om de samenwerking met FvD te staken.

Voorwaarde voor stabiele samenwerking

- Gezien de huidige politieke situatie is het niet realistisch dat FvD deel uitmaakt van een nieuwe coalitie. FvD kan wel gedoogsteun geven op het moment dat het huidige bestuursakkoord intact blijft.
- FvD heeft zich laten zien als een betrouwbare partner als het gaat om stemmingen.
- Door gedoogsteun te bieden kan FvD laten zien dat zij een betrouwbare samenwerkingspartner is.
- Wellicht zou FvD na een tijdje als dat nodig is opnieuw een gedeputeerde kunnen leveren.

Inhoudelijke thema's

- FvD is een voorstander van continuering van het huidige bestuursakkoord. Ook omdat er over iets meer dan anderhalf jaar alweer nieuwe verkiezingen zijn.
- FvD heeft veel belangrijke thema's binnengehaald. Zo zijn de opcenten verlaagd, is een onderzoek gestart naar de bouw van een Brabantse kerncentrale en komt er een referendumverordening.
- Op het moment dat deze onderwerpen ongewijzigd blijven kan FvD een nieuwe coalitie gedoogsteun geven.

- FvD ziet een uitdaging op de immunisatieportefeuille. Vanwege een lager rendement zal de komende tijd minder geld uitgegeven moeten worden.

Meest gewenste stabiele coalitie

- FvD ziet een coalitie met VVD, CDA, Groep Rutjens (JA21) en Lokaal Brabant, met gedoogsteun van FvD, als meest gewenst.
- Een coalitie met VVD, CDA, PvdA en Lokaal Brabant, met gedoogsteun van FvD, is minder voor de hand liggend. Dat kan echter wel op het moment dat Groep Rutjens afvalt.
- FvD heeft goed samengewerkt met de VVD, het CDA en Lokaal Brabant.

Vergadercultuur in Provinciale Staten

- De onderlinge verhoudingen in de Staten zijn goed.
- Het digitaal vergaderen, als gevolg van de COVID-pandemie, is lastig. Digitale vergaderingen hebben ook effect op de inhoud en de wijze waarop het debat gevoerd wordt.
- Digitale vergaderingen duren erg lang. Ook het stemmen neemt veel tijd in beslag
- De aantal minuten spreektijd mag wat FvD betreft minder.
- FvD heeft het gevoel dat het aantal interrupties in een fysieke vergadering minder is dan bij digitale vergaderingen.

Gespreksverslag van de verkenner met de fractie van GroenLinks

Donderdag 27 mei 2021

Aanwezig: Marja van Bijsterveldt en Emile Roemer (verkenner), Hagar Roijackers en Tom Ludwig (fractie GroenLinks), Inge Butzelaar en Bram Loeffen (ambtelijke ondersteuning).

Opening

- GroenLinks dankt de verkenner voor de snelle reactie op het verzoek van de Staten.
- Vervolgens start een korte voorstelronde

Reflectie op ontstane situatie

- Na de coalitiebreuk in 2020 heeft GroenLinks de nieuwe centrumrechtse coalitie als een contrareactie ervaren.
- De coalitie van 2020 heeft, vanwege de verdere scheuring van FvD en de daarmee gepaard gaande instabiliteit, constant op de tenen moeten lopen. Dat is lastig als je tempo wilt maken en grote transities te begeleiden hebt.
- Het is geen fijn jaar geweest voor de Brabantse politiek omdat er zoveel energie ging naar 'gedoe' en niet naar inhoud.

Voorwaarde voor stabiele samenwerking

- GroenLinks vindt dat alles op alles gezet moet worden om voor de komende anderhalf jaar een stabiel Brabants bestuur te creëren.
- Brabant heeft snel een stabiele coalitie nodig om een aantal grote opgaven op te pakken.
- Voor GroenLinks is vertrouwen, openheid en stabiliteit een basisvoorwaarde.
- Het is belangrijk om oog te hebben voor ieders 'pijnpunten' bij het maken van afspraken in de coalitie.
- Vertrekpunt kan het huidige bestuursakkoord zijn, en de huidige portefeuilles. Met daarbinnen op beide onderdelen aanpassingen waarmee alle partijen 'thuis kunnen komen'.
- Afspraak is afspraak voor GroenLinks. En verras mede coalitiepartijen niet, laat het weten als iets dwarszit.
- Focus op inhoudelijke overeenkomsten. GroenLinks ziet de Bestuursopdracht verdroging/klimaatadaptatie als een mooi voorbeeld hiervan.

Inhoudelijke thema's

- Aangezien deze bestuursperiode nog iets meer dan anderhalf jaar duurt, geeft GroenLinks de voorkeur niet aan een geheel nieuw bestuursakkoord. Dat zou te veel onnodige tijd vergen.
- GroenLinks kan het bestaande beleid als basis gebruiken. Daarbij kan gewerkt worden met een addendum voor een beperkt aantal thema's.
- GroenLinks zou voor de thema's landbouw, natuur, stikstof, gezondheid, cultuur en samenleving nadere afspraken willen maken. Deze moeten zich vooral richten op de wijze waarop invulling gegeven gaat worden aan de uitvoering van vastgestelde beleidskaders. Ook moet de (concept-)omgevingsverordening op deze thema's op een beperkt aantal punten tegen het licht gehouden worden.

- Landbouw: wat GroenLinks betreft blijft de huidige datum van 2024 staan. De datum naar voren halen is bestuurlijk niet meer realistisch. Verder staat GroenLinks voor een betrouwbare overheid, dus moet je wel de bereidheid hebben een datum vast te stellen waar je je vervolgens aan gaat houden.
- Natuur: op het gebied van natuur wil GroenLinks een goede analyse met daarin een schets van de gevolgen van ombuigingen, wat kan leiden tot aanpassingen van de inhoudelijke en financiële keuzes. In deze analyse wil GroenLinks dat de besteding van additionele rijksmiddelen wordt meegenomen.
- Stikstof: GroenLinks wil een aantal accentverschuivingen. Een aantal passages in het huidige bestuursakkoord gaan over de grote urgentie die er ligt, en tegelijkertijd liet de vorige coalitie in tempo, provinciale rol en concreetheid te veel ruimte. Het is nodig om meer snelheid en urgentie in de uitvoering te leggen.
- Cultuur: GroenLinks wil starten met gesprekken met de sector. Vervolgens zou er een analyse gemaakt moeten worden waarbij de gevolgen voor het ecosysteem zichtbaar worden. Dat zou de basis kunnen zijn voor het maken van inhoudelijke en financiële keuzes
- Samenleving: vanwege de verschillen tussen Oost en West, stad en platteland, praktisch en theoretisch opgeleide inwoners, ziet GroenLinks een provinciale rol op het gebied van het thema Samenleving om de verschillen (en daarmee de maatschappelijke spanningen) niet verder op te laten lopen, en leefbaarheid alsmede sociaal-maatschappelijke kansen voor zoveel mogelijk Brabanders te vergroten.

Meest gewenste stabiele coalitie

- GroenLinks is voorstander van een stabiele middencoalitie die een ruime meerderheid heeft in de Staten. Een middencoalitie past het beste bij het karakter van Brabant, waar we er samen uit komen, meerdere perspectieven meenemen en verschillen weten te overbruggen.
- Een minderheidscoalitie is, vanwege de politieke situatie en bestuurlijke stabiliteit, een minder gewenst scenario.
- Voor GroenLinks is een coalitie met VVD, CDA, D66, GL en PvdA, zo mogelijk aangevuld met de SP en/of de PvdD, het meest gewenst.

Vergadercultuur in Provinciale Staten

- De onderlinge verhoudingen in de Staten zijn goed.
- Het digitaal vergaderen, als gevolg van de COVID-pandemie, heeft geen positieve bijdrage aan de vergadercultuur/vergaderdiscipline.
- Er wordt al langere tijd gesproken over de vergadercultuur en het aanpassen van daarvan in het Presidium. Hiervoor is veel draagvlak, maar het echt doorpakken ontbreekt nog.

Gespreksverslag van de verkenner met de fractie van 50PLUS

Donderdag 27 mei 2021

Aanwezig: Marja van Bijsterveldt en Emile Roemer (verkenner), Jan Frans Brouwers en Henry Liebrechts (fractie 50PLUS), Inge Butzelaar en Bram Loeffen (ambtelijke ondersteuning).

Opening

- Het gesprek start met een korte voorstelronde.

Reflectie op ontstane situatie

- Vanaf het begin van deze coalitie is de druk op de CDA- en VVD-fractie groot geweest, vanuit de lokale afdelingen en Den Haag. Het uit elkaar vallen van FvD gaf voor alle partijen de doorslag en aanleiding voor de breuk.
- Onderling is de verhouding altijd goed geweest. 50PLUS heeft ook altijd goede contacten gehad met alle gedeputeerden, ook die van FvD en Groep Rutjens. Vertrouwen was er onderling ook, en op inhoud waren er weinig problemen.
- De breuk is om politieke redenen ontstaan. Dat zag je ook bij het afscheid, waar breed waardering werd uitgesproken voor de inzet van de gedeputeerden Smit en De Bie.
- Oorspronkelijk was het de bedoeling dat 50PLUS de vierde coalitiepartner zou zijn. Door het plotselinge overlijden van één van de fractieleden bleek dat niet mogelijk. Dat gaf wel een bijzonder situatie voor de fractie van 50PLUS waarbij zij formeel in de oppositie zat maar het akkoord en de coalitie wel steunde.

Voorwaarde voor stabiele samenwerking

- De verhouding tussen oppositie- en coalitiepartijen is op dit moment gepolariseerd, maar dat is op de inhoud niet nodig, de verschillen tussen partijen zijn niet zo groot.
- Het huidige beleid en de laatste bestuursakkoorden zijn op hoofdlijnen voor veel partijen te steunen, en hoeven niet veel gewijzigd te worden om een basis te kunnen vormen.
- Met name op de uitvoering en de specifieke invulling kunnen verschillen gemaakt gaan worden. Op die manier kan tempo worden gemaakt.

Inhoudelijke thema's

- Voor 50PLUS zijn de gewenste ambities het beste te vangen in het woord 'gezondheid'. Een gezond Brabant voor iedereen, Brabant Advies heeft recent een goed verhaal over dit onderwerp geschreven. Dit thema kan breed worden ingevuld; het gaat over Corona, geur, fijnstof, stikstof. Maar ook over toegankelijk openbaar vervoer, aandacht voor senioren en jeugd.
- Het beschikbaar hebben van voldoende passende woningen voor jongeren en senioren is tevens een belangrijk punt voor 50PLUS.
- Samenleving is naar mening van 50PLUS echt een kerntaak van de provincie. Preventie en een aanpak van de sociaal-economische kloof zijn ook belangrijke thema's voor de partij. Het systeem wat we gebouwd hebben werkt niet meer, economie moet meer in balans komen met andere belangen. Het best samengevat met de oneliner "Haal de zorg uit de Brabander".
- Leesachterstanden die onder meer zijn veroorzaakt door corona dienen te worden ingelopen. Liever nu een paar honderdduizend euro extra naar organisaties

zoals Cubiss dan over 10 jaar miljoenen te moeten investeren in opgelopen leerachterstanden.

- 50PLUS ziet daarnaast graag voldoende budget voor cultuur, waar nu fors bezuinigd wordt. Zeker in combinatie met de effecten van de Corona-crisis op de sector is dit niet verstandig.
- Voor cultuur en samenleving geldt dat we in Brabant cohesie moeten blijven zoeken. Als we dat niet doen, bijvoorbeeld omdat we vinden dat het geen kerntaak is, dan komen de lasten uiteindelijk toch naar de provincie toe.

Meest gewenste stabiele coalitie

- Voor 50PLUS zou het doorzetten van de huidige minderheidscoalitie bespreekbaar zijn. Dat geeft ruimte om tempo te houden en daarmee wordt het democratisch gehalte van de samenwerking groter.
- Een extraparlementair college is ook een optie, waarbij het college aangevuld zou worden met een aantal sterke onafhankelijke bestuurders. Zij kunnen dan de verbinding zoeken met verschillende (oppositie)partijen.
- De huidige situatie is, als een afspiegeling van de samenleving, zo gepolariseerd dat het vinden van een meerderheidscoalitie erg lastig wordt, zo verwacht 50PLUS.
- Een mogelijke variant is een meer progressieve coalitie zonder het CDA. Met het CDA als oppositiepartij worden constructieve krachten aan de oppositie toegevoegd en komt de machtsverhouding in de Staten meer in balans. Een idee dat Wopke Hoekstra ook al heeft gemeld bij de Tweede Kamer coalitie onderhandelingen.
- Het belangrijkste is dat er snel een nieuw stabiel bestuur komt. Gas erop!
- 50PLUS heeft goede contacten met alle partijen in de Staten. Qua politieke achtergrond ziet men geen mogelijke coalitie met FvD, en ook met de PVV heeft men moeite omdat deze partij zich te weinig constructief opstelt. Met JA21 is dat moeilijk te zeggen omdat we niet precies weten waar ze voor staan.
- Als meest kansrijke coalitie ziet 50PLUS een combinatie van VVD en CDA met twee of meerdere partijen als D66, GroenLinks en PvdA, eventueel SP. Dat zijn ook de partijen die met zekerheid goede bestuurders kunnen leveren, en waar afspraken mee te maken zijn. Maar de huidige minderheidscoalitie heeft de voorkeur van 50PLUS.

Vergadercultuur in Provinciale Staten

- De huidige manier van debatteren in de Staten doet wat met de samenwerking tussen partijen, is niet goed. 50PLUS probeert zelf terughoudend te zijn met interrumpen.
- In de afgelopen jaren is in het presidium regelmatig gesproken over het verbeteren van de vergadercultuur, maar nieuwe afspraken maken blijkt vrijwel onmogelijk.
- Een enkele partij is van mening democratische rechten te hebben, waardoor onprettige, langdurige en niet-constructieve debatten ontstaan. De laatste tijd wordt dat steeds erger.
- Beide voorzitters hebben in deze periode geprobeerd de vergaderingen te verbeteren maar dat is tot nog toe helaas niet gelukt.

Gespreksverslag van de verkenner met de fractie van VVD

Donderdag 27 mei 2021

Aanwezig: Marja van Bijsterveldt en Emile Roemer (verkenner), Suzanne Otters (fractievoorzitter VVD), Christophe van der Maat (lijsttrekker VVD), Inge Butzelaar en Bram Loeffen (ambtelijke ondersteuning).

Opening

- VVD dankt de verkenner voor de uitnodiging en hun acceptatie van het verzoek.
- Vervolgens wordt een korte voorstelronde gehouden.

Reflectie op ontstane situatie

- Na de verkiezingen in 2019 was de VVD de grootste partij. Forum voor Democratie ging ineens van 0 naar 9 zetels. Dit gaf een nieuwe situatie in de Staten, voor iedereen.
- De onderhandelingen en eerste periode van de 'Kiezen voor Kwaliteit-coalitie' waren prettig. Er stond een club van kwalitatief goede bestuurders. Vanaf het begin overschaduwde de stikstofproblematiek de samenwerking, wat er uiteindelijk toe leidde dat het CDA uit de coalitie stapte.
- VVD had destijds de voorkeur om als minderheidscoalitie door te gaan, maar daar was bij de andere partijen geen steun voor. De VVD kreeg de sleutel voor de verkenning in handen. Er waren twee opties; over links of een coalitie met de 3 grootste partijen VVD, CDA, FvD. Met de fractie is daar uitgebreid over nagedacht, en met verschillende partijen over gesproken. Uiteindelijk is gekozen voor wat het meest recht deed aan de verkiezingsuitslag.
- Dit betekende een open samenwerking, waarbij ook Lokaal Brabant aansloot. Ook is gesproken met CU/SGP en 50PLUS die het akkoord steunden. Daarmee was in het aantal zetels sprake van een bestuur met eenzelfde steun als de eerdere coalitie.
- Vanuit de open samenwerking groeide de steun voor het beleid, de begroting werd in 2020 aangenomen met steun van ook D66 en PvdA (met uitzondering van de bezuinigingen).
- De open samenwerking is noodzakelijk in het huidige landschap; het werkt niet meer dat iedereen het altijd met elkaar eens moet zijn. Het is belangrijk om elkaar wat te gunnen, anders komen we er niet uit.

Voorwaarde voor stabiele samenwerking

- VVD heeft het gevoel dat zij de afgelopen jaren telkens keihard heeft moeten werken om de coalitie te redden. Dat is helaas niet gelukt en is een grote teleurstelling.
- Stabiliteit is nu van het grootste belang. Feitelijk staan er deze periode nog maar 2 begrotingen op het programma en een beperkt aantal beleidskaders.
- In alle varianten wil de VVD ruimte houden voor een meer open manier van samenwerken, vanuit de gedachte om zuurstof toe te voegen aan de Staten. Dat betekent ook dat een coalitiepartij moet kunnen afwijken van coalitiestandpunten.
- Deze manier van werken is goed geslaagd. Als je naar de inhoud kijkt, dan wordt hard gewerkt en worden echt meters gemaakt. Belangrijke besluiten worden met ruime meerderheden aangenomen.

- De afgelopen jaren zijn daarom zeker geen verloren jaren geweest. De VVD heeft heel veel tijd geïnvesteerd in persoonlijke verhoudingen. Men is trots op de eigen fractie, met name op de stabiele en constructieve houding in de afgelopen periode.

Inhoudelijke thema's

- De verschillen tussen de laatste bestuursakkoorden zijn maar beperkt. Er is over het algemeen ook breed draagvlak bij de middenpartijen voor het provinciaal beleid.
- De VVD vindt het logisch dat zoveel als mogelijk bestaand college in stand blijft. Staand beleid als uitgangspunt en zo snel mogelijk aan de slag.
- Nieuwe inhoudelijke onderhandelingen zouden grote vertraging opleveren en daarmee de bestuurbaarheid van Brabant schaden. Het is daarom wenselijk om voor de komende anderhalf jaar vanuit het bestaande beleid te zoeken naar waar aanpassingen nodig zijn om tot een stabiele situatie te komen.
- VVD wil stabiliteit en de garantie daarop, ook als er onvoorziene situaties ontstaan. Welke partijen daar bij aansluiten is minder van belang. Focus op de weg vooruit, dat we slagen kunnen blijven maken voor Brabant in de komende jaren.

Meest gewenste stabiele coalitie

- VVD geeft aan op dit moment niet het voortouw te willen nemen. Dat is nu aan anderen, zeker omdat naar inschatting van de VVD barrières overwonnen moeten worden op het vlak van onderlinge relaties en vertrouwen tussen enkele partijen. Als er een basis is om daadwerkelijk over de inhoud te kunnen spreken sluit de VVD graag aan.
- De voorkeur ligt bij een coalitie die een slagvaardig bestuur kan vormen en garanderen.
- De VVD wil onderdeel zijn van iedere mogelijke oplossing. Gelet op de bestuurbaarheid tijdens de nog beperkte tijd van deze periode is het belangrijk om de huidige bestuurders zoveel mogelijk in positie te houden. Het inwerken van nieuwe mensen kost tijd en gaat ten koste van de slagvaardigheid van het bestuur.
- Belangrijk is ook om de komende anderhalf jaar ook te gebruiken om te bouwen aan vertrouwen voor de bestuursperiode na de verkiezingen van 2023.
- De inhoud zou leidend moeten zijn volgens de VVD. Verschillende invullingen daarvan zijn mogelijk. VVD heeft de voorkeur voor een stabiele coalitie die een slagvaardig bestuur kan regelen, maar je kunt ook beginnen bij een college dat breed draagvlak heeft. Belangrijk is om goede bestuurders te zoeken die kwaliteit en verbinding kunnen leveren.
- Er zijn geen gemakkelijke oplossingen, die waren er in 2019 en 2015 ook niet. De mogelijke scenario's om een nieuw bestuur te vormen zijn ook beperkt.

Vergadercultuur in Provinciale Staten

- Het debat in de Staten is in de afgelopen periode vaak rommelig en onprettig geweest. Het was dan ook een verademing hoe de samenwerking verliep bij de zoektocht naar een nieuwe Commissaris, die was constructief en collegiaal.
- Het is wenselijk om een wat warmere sfeer te krijgen en te kunnen samenwerken vanuit de Brabantse saamhorigheid en gezelligheid. Een betere samenwerking start in de Staten.

- Digitaal vergaderen helpt niet in het vinden van elkaar en maakt de stroeve samenwerking nog harder. Ook het achteraf informeel ontmoeten en doorpraten ontbreekt.
- Het maken van strakkere afspraken kan helpen. Maar het kan ook helpen om soms te concluderen dat je het niet eens bent en het daar bij te laten.
- Suggesties van de verkenner op het verbeteren van de vergadercultuur zijn welkom.

Gespreksverslag van de verkenner met de fractie van CDA

Donderdag 27 mei 2021

Aanwezig: Marja van Bijsterveldt en Emile Roemer (verkenner), Ankie de Hoon en Renze Bergsma (fractie CDA), Inge Butzelaar en Bram Loeffen (ambtelijke ondersteuning).

Opening

- CDA bedankt de verkenner voor het accepteren van het verzoek, er is veel waardering dat beiden tijd vrij maken voor hun bijdrage aan een stabiel bestuur in Brabant.
- Vervolgens wordt een korte voorstelronde gehouden.

Reflectie op ontstane situatie

- Na de verkiezingsuitslag in maart 2019 zag je in de Staten een versplintering die je overal in Nederland ziet. Deze versplintering maar ook de polarisatie rondom het landbouwdossier maakte dat het lastig was een nieuwe coalitie te vormen. Uiteindelijk heeft de informateur na diverse gesprekronden geconcludeerd dat een coalitie tussen VVD, CDA, D66, GL en PvdA het meest wenselijk was.
- In de gesprekken over het bestuursakkoord was er weinig tot geen ruimte voor aanpassing van de ingezette lijnen. Wat betreft stikstof: al direct na de PAS-uitspraak van de Raad van State gingen bellen rinkelen, maar de enorme impact van deze uitspraak was niet te overzien. Daarom werd besloten aan slag te gaan en problemen gaandeweg op te lossen.
- Bij alle partijen waren de doelen in de stikstofaanpak hetzelfde, de weg daar naartoe verschilde sterk. Het CDA stond een geleidelijke aanpak met meer rust en bedachtzaamheid voor, maar er was weinig tot geen ruimte voor aanpassing bij de andere partijen.
- Op de achtergrond spelen verbanden van langer terug, tot aan de tijd dat het CDA oppermachtig was met meer dan 30 zetels. De partij heeft lang de dienst uitgemaakt, en is ook lang erg behoudend geweest terwijl steeds duidelijker werd dat veranderingen noodzakelijk waren. Deze situatie leverde politiek een tegenbeweging op, waarbij op een gegeven moment bewust het CDA uit het provinciebestuur is gehouden.
- Na de start van de coalitie werd de enorme impact van het stikstofdossier al snel duidelijk. Dit zorgde voor grote maatschappelijke onrust, in het bijzonder bij de CDA-achterban. Toen bleek dat er geen ruimte was om bij te sturen, hebben allereerst de twee CDA-gedeputeerden zich uit GS teruggetrokken, daarna heeft de CDA-fractie de coalitie losgelaten.
- Bij het CDA zijn zeker zaken fout gegaan in de voorspelbaarheid richting partners. Er was sprake van overdruk, wat ook meermalen is aangegeven. Helaas was er te weinig ruimte om te komen tot een realistische oplossing die voor iedereen aanvaardbaar en uitvoerbaar was.
- Het rapport *Op zoek naar zuurstof* bevatte goede adviezen. Tegelijkertijd had men FvD in de eerste periode leren kennen als een constructieve Brabantse partij, al waren er op de achtergrond altijd vraagtekens over de banden met de landelijke partij en de incidenten die daar plaatsvonden.
- Met de keuze voor een meer rechtse coalitie konden een aantal belangrijke punten

uit het verkiezingsprogramma gerealiseerd worden. Bovendien kon recht worden gedaan aan de verkiezingen; de drie grootste partijen gingen samenwerken, aangevuld met LB.

- In de eigen achterban waren er vanaf het begin voor- en tegenstanders van samenwerking met FvD. De opeenstapeling van incidenten met de partij was op enig moment te veel geweest, het was telkens wachten op de volgende. De situatie was niet stabiel. Op de inhoud waren er geen problemen, de samenwerking met fracties en bestuurders was goed.
- Door alles wat er in de afgelopen jaren gebeurd is, zijn paradoxaal genoeg wel nieuwe verbindingen aan het ontstaan. Dat merk je aan het onderling contact dat groeit tussen partijen. Veel partijen zijn de verbinding aan het opzoeken, maar tegelijkertijd leven er nog veel beelden en aannames van personen en fracties waar over gesproken moet worden.
- Het digitaal vergaderen door Corona heeft niet geholpen om meer in verbinding te komen met elkaar. Het menselijk contact wordt niet gemist. Dat is via het scherm niet op te halen.

Voorwaarde voor stabiele samenwerking

- Een centraal thema van de afgelopen jaren is dat partijen elkaar onvoldoende gunnen. Iedereen heeft daaraan meegedaan. Dat ontnemt elkaar de ruimte en beklemmt. Belangrijk om meer te verbinden in plaats van polariseren. Meer ruimte voor de Staten.
- Opbouwen van een constructieve samenwerking moet gaan over de inhoud, de manier van samenwerken en de bereidheid om gezamenlijk te zoeken wat goed voor Brabant en de Brabanders is.
- Brabant heeft continuïteit en stabiliteit nodig, dat pleit voor het behouden van het stabiele blok dat je nu hebt. In ieder geval met CDA-VVD, maar het liefst ook met Lokaal Brabant.
- Een constructieve samenwerking in de Staten voor de resterende anderhalf jaar moet ook een goede basis leggen voor een stabiele en betere samenwerking in de volgende bestuursperiode. Belangrijk om met zo'n perspectief de samenwerking te zoeken met elkaar.
- Een sterke samenwerkende Staten is ook noodzakelijk als gezonde tegenkracht van het college van GS.

Inhoudelijke thema's

- In het afgelopen jaar heeft het CDA geprobeerd om op belangrijke dossier verbindend te zijn naar andere partijen. Soms zien we dat we op aanpak en tempo verschillen, maar dat we wel degelijk dezelfde doelen nastreven. En dat inhoudelijke verschillen vaak minder groot zijn dan ze lijken.
- Het huidige bestuursakkoord is een prima basis voor veel partijen.
- Stikstof: de gereedschapskist om het stikstofprobleem aan te pakken door bijvoorbeeld gebiedsgerichte aanpak en stoppersregelingen is veel groter dan eind 2019. De situatie van toen is daarmee niet meer te vergelijken met die van nu. Als partijen doorpraten op de samenhang tussen landbouw, natuur en stikstof dan worden zeker oplossingen gevonden. Dat gesprek start bij de intrinsieke motivatie en vervolgens welke stappen nodig zijn om bij die stip op de horizon uit te komen. Voor het CDA is het belangrijk om blijvend te kunnen laten zien dat natuur en landbouw hand in hand

kunnen gaan. In de afgelopen periode heeft dat te vaak tegenover elkaar gestaan terwijl dat niet nodig is.

- De nieuwe ingezette lijn op gezondheid willen we graag doorzetten.
- De Coronacrisis heeft grote consequenties voor cultuur en samenleving. Dat vraagt volgens het CDA om heroverweging van de rol van de provincie op de beleidsdomeinen cultuur en samenleving, passend bij toekomstige financiële situatie.

Meest gewenste stabiele coalitie

- Het vertrekpunt is voor het CDA een stabiel en slagvaardig provinciebestuur. Dit pleit voor continuering en verbreding. Een stoelendans op kernportefeuilles willen voorkomen, dit zou ten koste gaan van de slagvaardigheid.
- Het CDA is voorstander van een brede middencoalitie. Basis leggen met bijvoorbeeld een verdeling van 10-10-10. Rechts (VVD) met 10 zetels, midden (CDA-Lokaal Brabant) met 10 zetels, en links met 10 zetels. Welke linkse partijen aansluiten zou uit vervolggesprekken moeten blijken.
- Met veel partijen ziet het CDA mogelijkheden voor samenwerking. Belangrijk is wat partijen onderling bindt en dat we elkaars verschillen (andere meningen, standpunten, achterban) ook respecteren.
- Een coalitie vormen met PVV of FvD is voor het CDA niet aan de orde.
- CDA heeft een voorkeur voor een meerderheidscoalitie, en wil daar ruim in meedenken. Een minderheidscoalitie is een alternatief, maar kent beperkingen in stabiliteit, en kan mogelijk een alternatief zijn als een meerderheidscoalitie niet haalbaar blijkt.

Vergadercultuur in Provinciale Staten

- Constructieve samenwerking tussen partijen wordt geschaad door de huidige vergadercultuur in de Staten. Dat is ongewenst en moet echt worden verbeterd.
- Digitaal vergaderen versterkt polarisatie en lange vergaderingen. Hopelijk zal het terugkeren naar fysiek vergaderen bijdragen aan verbetering daarvan.
- De voorzitter doet, evenals de voorgaande, pogingen om het debat in goede banen te leiden en de vergadertijd te beperken. De vergadercultuur zal drastisch moeten veranderen en daarin hebben alle fracties hun eigen -maar ook gezamenlijke- verantwoordelijkheid.
- Het CDA wil graag de afspraken over debatteren, interrumpen (extreem veel of lang) en besluiten opnieuw met elkaar bespreken om te komen tot een andere vergadercultuur. Alle ideeën en suggesties nemen we graag ter harte.

Gespreksverslag van de verkenner met de fractie van ChristenUnie/SGP

Donderdag 27 mei 2021

Aanwezig: Marja van Bijsterveldt en Emile Roemer (verkenner), Hermen Vreugdenhil en Henk van Zelst (fractie ChristenUnie/SGP), Inge Butzelaar en Bram Loeffen (ambtelijke ondersteuning).

Opening

- Het gesprek start met een korte voorstelronde.

Reflectie op ontstane situatie

- Er is in de afgelopen jaren heel veel gebeurd, in wisselende coalities. Zo is het CDA voor het eerst in de Brabantse geschiedenis uit het bestuur gegaan, SP en FvD voor het eerst erin. CU/SGP kijkt ondanks de bestuurscrisis helemaal niet zo negatief terug op de afgelopen periode.
- Niet voor niets heette het rapport van de voorgaande verkenner 'Op zoek naar zuurstof', het was hard nodig om de samenwerking binnen de Staten en die tussen PS en GS te verbeteren. Op die samenwerking zijn best goede stappen gemaakt. Op veel thema's, zoals bijvoorbeeld aanpak verdroging, blijkt dat er grote meerderheden te vinden. Op inhoud weten we elkaar als Statenfracties meer te vinden dan het politieke krakeel eromheen doet vermoeden. Die werkwijze zouden we moeten vasthouden.
- Ook de Omgevingsvisie is een mooi voorbeeld van een proces dat als Staten gezamenlijk, professioneel en in prettige sfeer kan worden opgetrokken. Vervolgens is de visie zelf vrijwel unaniem aangenomen. Dat is een goede basis om op terug te vallen. Op dit moment wordt constructief gewerkt aan de landbouwvisie en OV visie.

Voorwaarde voor stabiele samenwerking

- Onder de vernislaag van het scherpe debat vinden we elkaar best op de inhoud. We moeten zeker door met de open samenwerking die in het afgelopen jaar (ook noodgedwongen) is ontstaan.
- De afgelopen begrotingsbehandeling en perspectiefnota behandeling ziet CU/SGP als een mooi voorbeeld van de nieuwe samenwerking in de Staten. Het is mogelijk voor partijen om kleuring aan te brengen, vanuit de eigen overtuigingen. Dat geeft mogelijkheden om constructieve politiek te bedrijven.
- Op de inhoud is veel met elkaar mogelijk, randzaken leiden daar soms van af.

Inhoudelijke thema's

- Deze bestuursperiode loopt nog ruim anderhalf jaar. Veel beleid is al vastgesteld, met grote meerderheden. CU/SGP vindt het belangrijk om daar op door te gaan.
- Een mogelijk politiek gevoelig thema voor de komende periode is de uitwerking in de omgevingsverordening maar moet in de Staten uit te komen zijn. Dat geldt met name op het terrein van de landbouw, maar als we het bereikte compromis vasthouden dan gaan we daar ook uitkomen.
- Een ander gevoelig thema is mogelijk de rol die je als provincie in de energietransitie wilt pakken. Het is belangrijk de Staten tijd en ruimte te geven om deze discussie goed te voeren.
- CU/SGP ziet graag extra aandacht voor een betere verdeling van aandacht tussen

stad en platteland, bijvoorbeeld op het gebied van bouwen en leefbaarheid. Nu ligt de focus teveel op de stad. Wat CU/SGP betreft moet extra worden ingezet op de bouw van voldoende sociale huur woningen, huisvesting van arbeidsmigranten en een grotere betrokkenheid bij de sociale kant van vraagstukken door de provincie. Hoeft niet altijd grootschalig.

- Ook op het gebied van cultuur zou nog eens kritisch gekeken moeten worden naar de effecten van bezuinigingen en de Corona-crisis. Voorkomen moet worden dat we door bezuinigingen vele mooie, vaak ook kleinere initiatieven kwijt raken in Brabant.

Meest gewenste stabiele coalitie

- CU/SGP is er voorstander van om te starten met een breed gedragen programma, en daarna pas te zoeken naar welke partijen en poppetjes daar bij horen. Ook het huidige bestuursakkoord bouwt voort op het voorgaande akkoord. De begrotingsbehandeling liet een breed draagvlak zien, de perspectiefnota ook. Alle ingrediënten liggen op tafel voor een breed gedragen basis.
- Belangrijk is dat er goede bestuurders worden aangesteld. Een uitgebreid nieuw bestuursakkoord is niet nodig, met een beknopt afsprakenkader kan snel weer een stabiel bestuur aan de slag.
- Meerderheid- en minderheidscoalities zijn beide mogelijk wat CU/SGP betreft, de invulling moet blijken uit de inhoudelijke besprekingen.
- Van het grootste belang is dat we zo snel mogelijk weer een stabiel en effectief bestuur hebben voor Brabant. Het is wat CU/SGP betreft niet uitgesloten om daarvoor bestuurders van buitenaf aan te stellen.

Vergadercultuur in Provinciale Staten

- In het presidium spreken we vaak over de cultuur in onze debatten, er is al vaak geprobeerd om de negatieve sfeer te doorbreken.
- Als gevolg zie je dat Statenleden en burgers afhaken. Deze cultuur is niet de kern van de crisis, maar het draagt niet bij aan een constructieve samenwerking en het gevoel dat het Statenwerk er toe doet.
- Digitaal vergaderen en de informele ontmoeting na afloop wordt echt gemist, dat schaadt het debat.

Gespreksverslag van de verkenner met de fractie van PVV

Woensdag 2 juni 2021

Aanwezig: Marja van Bijsterveldt en Emile Roemer (verkenner), Alexander van Hattem en Maikel Boon (fractie PVV), Floris Ran en Bram Loeffen (ambtelijke ondersteuning).

Opening

- Het gesprek start met een korte voorstelronde. De verkenner geven een toelichting op de procedure: de verslagen worden na afstemming met de fracties openbaar gemaakt bij het verslag van de verkenner, na deze gespreksronde volgen nog nadere vervolgesprekken met een aantal fracties en de planning is om op 11 juni het verslag van de verkenner te presenteren.
- PVV vraagt in hoeverre de verkenner contact hebben gehad met eerdere verkenner. Dat is niet het geval, zij willen een eigen beeld schetsen van de situatie. Wel hebben de verkenner kennis genomen van de eerdere bestuursakkoorden en documenten als de begroting en de perspectiefnota.

Reflectie op ontstane situatie

- PVV verwijst naar de discussie die twee weken geleden uitgebreid is gevoerd in de Staten. Zij hadden graag een apart interpellatiedebat gehad. Nu werd de politieke situatie verweven met perspectiefnota, waardoor het debat rommelig was.
- Het is de inschatting van de PVV dat er vanuit landelijke politiek een interventie heeft plaatsgevonden bij de provinciale politiek in het licht van de kabinetsvorming. Die druk zou vooral vanuit D66 landelijk gekomen zijn, en speelde al langer: zo heeft D66-partijleider Kaag zich herhaaldelijk uitgesproken tegen de Brabantse coalitiesamenstelling. Het eerder uiteenvallen van de FvD-fractie is ook een factor. De late en niet gelijktijdige reactie op vertrek van Smolders door VVD, CDA en Lokaal Brabant doet vermoeden dat er druk van buitenaf was.

Voorwaarde voor stabiele samenwerking

- Wat PVV betreft had de huidige coalitie gewoon door kunnen gaan. Ze hadden een meerderheid in PS, en er is veel draagvlak voor de hoofdlijnen van dit en voorgaand bestuursakkoord. De PVV is wellicht de grootste criticaster, gelet op het feit dat huidige bestuursakkoord grotendeels identiek is aan de vorige bestuursakkoorden. De samenwerking binnen het bestuur was 'perfect' aldus het college zelf.
- Het functioneren van de provinciale overheid vraagt aandacht. De ambtelijke organisatie en het bestuur werken te veel in elkaars verlengde, en daardoor is er onvoldoende mogelijkheid voor democratische controle. Een voorbeeld is het Interbestuurlijk Programma dat nooit is voorgelegd aan PS.
- PVV is voorstander van echt 'Sturen met kaders' door de Staten. Met zo'n rolopvatting had het ook niet kunnen gebeuren dat het college eigenstandig de omgevingsvisie verheven zou hebben tot overkoepelend visiedocument terwijl dat nooit zo besloten is. Een dergelijk besluit hoort bij PS thuis met de bijbehorende debatten over de hoofdlijn.
- Belangrijk voor de PVV is dat de provincie het denken vanuit haar kerntaken centraal stelt, om te voorkomen dat zij een kerstboom van beleidskaders en samenwerkingsverbanden optuigt zoals nu het geval is.

Inhoudelijke thema's

- Eén van de gevoelige thema's in de komende periode blijft volgen PVV landbouw in relatie tot stikstof, de Kaderrichtlijn Water en fosfaat. De extra investeringen voor stalinnovaties en de tijdsdruk zijn een groot probleem voor boeren. De PVV denkt dat door de provincie aanpassingen in beleid te doen zijn waardoor er beter rekening gehouden wordt met de landbouwbelangen. De datum voor stalaanpassingen moet volgens PVV terug naar 2028.
- Ook energie en klimaat is een gevoelig thema. Op korte termijn, voorjaar 2022, moeten gemeenten en provincie ingrijpende besluiten gaan nemen over bestemmingsplannen en de omgevingsvergunningen voor windparken in heel Brabant. Dat gaat pijn doen. De PVV vindt dat er meer ingezet moet worden op kernenergie en thorium.
- Voor PVV gaat de invoering van het correctief referendum niet snel genoeg. Momenteel ligt er nog geen voorstel voor een referendumverordening. En er wordt nu te smal ingezet op enkel een correctief referendum: het referendum moet steviger verankerd worden en laagdrempeliger. Wat de PVV betreft moet er veel meer ruimte komen voor referenda. Dan kan er afhankelijk van de situatie gekozen worden voor het beste instrument: raadgevend, raadplegend of correctief bindend bijvoorbeeld. In beginsel is een meerderheid van de Staten voorstander van een referendum-instrument, waarmee de PVV verwacht dat dit ook onder een volgend college voortgang zal vinden.
- De opkomst van de XXL-distributiecentra is nu opgenomen in het economisch beleidskader, zonder dat er goed nagedacht is over de problemen die zij opleveren (inbreuk op landschap, impact op lokale economie, beperkte toegevoegde economische waarde, en arbeidsmigratie met alle gevolgen van dien). Dat deel van het beleid moet herzien worden.
- Ook de huidige inzet in het economisch beleidskader op arbeidsmigratie is onwenselijk. Wat de PVV betreft worden er maatregelen genomen om dit perverse systeem van arbeidsmigratie aan banden te leggen. Het Roemer-rapport kan aanknopingspunten bieden om dit binnen het economische beleid op te pakken.
- De ontwikkeling van de wegeninfrastructuur moet actiever. Vroeger had de provincie grote ambities, zoals bijvoorbeeld met de Ruit om Eindhoven. Nu worden bestuurlijk lastige kwesties uit de weg gegaan. Na de Corona-epidemie zullen de files erger dan voorheen terugkomen. Daar moet de provincie regie in nemen en het niet overlaten aan individuele gemeenten. De PVV denkt dat hier wel draagvlak voor is, maar dat de eerste coalitie in deze bestuursperiode dat geblokkeerd heeft.

Meest gewenste stabiele coalitie

- PVV wijst erop dat de kiezer in 2019 in grote getalen heeft gekozen voor centrumrechtse partijen. Dit zijn VVD, CDA, PVV, FvD, Groep Rutjens, Lokaal Brabant.
- PVV is bereid om bij te dragen aan een stabiel bestuur. Een rechtse coalitie met bovengenoemde partijen is volgens de PVV wenselijk, maar door de recente ontwikkelingen waarschijnlijk lastig realiseerbaar.
- Het alternatief is echter een coalitie van VVD en CDA over links en dat is eerder in deze bestuursperiode al op inhoudelijke problemen gestuit.
- Eigenlijk liep die linkse coalitie in de bestuursperiode ervoor ook al een zachte breuk op met de herindeling van Nuenen, waarbij SP op het einde van de bestuursperiode los kwam te staan van de toenmalige coalitie.

- Een minderheidscoalitie is een mogelijk alternatief. Als een rechtse meerderheidscoalitie niet mogelijk is, is dit een second best optie, met wisselende meerderheden per dossier.

Vergadercultuur in Provinciale Staten

- De PVV noemt in het Statenwerk de volgende waarden als belangrijk: integriteit, transparantie, dualisme en effectiviteit als volksvertegenwoordiger. Statenleden moeten effectief volksvertegenwoordiger kunnen zijn zonder dat belemmeringen worden opgelegd.
- PVV is geen voorstander van veel regeltjes om debat in PS te beperken. Politieke betogen zijn belangrijk, maar interrupties maken de discussie juist levendig.
- Het probleem ligt vaak bij de wijze van beantwoording die wollig of ontwijkend is. Het herhalen van vragen blijkt dan nodig en kan zorgen voor meer helderheid.
- De PVV zou weer willen werken met een commissie-structuur. Zo hoeft niet de hele discussie in de plenaire vergadering gedaan te worden. De huidige themabijeenkomsten zijn veel te kort en te ad hoc om onderwerpen goed te bediscussiëren.
- Er is goed samen te werken tussen partijen in de Staten. In het presidium is er echter weinig kritisch vermogen waardoor de PVV dan vaak alleen lijkt te staan.

Gespreksverslag van de verkenner met de fractie van PvdD

Woensdag 2 juni 2021

Aanwezig: Marja van Bijsterveldt en Emile Roemer (verkenner), Marco van der Wel en Anne-Miep Vlasveld (fractie PvdD), Floris Ran en Bram Loeffen (ambtelijke ondersteuning).

Opening

- Het gesprek start met een korte voorstelronde.

Reflectie op ontstane situatie

- De situatie waarin Brabant politiek nu zit is niet onverwacht, wel ongewenst. Dit brengt onstabiliteit met zich mee, en dat is niet goed in de beeldvorming naar Brabanders.
- PvdD vindt het niet aan haar om een oordeel over de situatie te geven, aangezien zij geen partij zijn geweest.

Voorwaarde voor stabiele samenwerking

- PvdD wordt in de media vaak afgeschilderd als partij die niet wil meeregeren. Zij streeft niet naar macht maar naar invloed, en kan net zo goed oppositie voeren als mee besturen.
- De partij is bereid om mee te besturen. Daarbij staat de inhoud voor de partij altijd voorop. PvdD zet sterk in op een groen, progressief programma met de nadruk op groen.
- De PvdD kan alleen een partnerschap aangaan als een nieuwe coalitie de gemaakte afspraken over natuurdoelen (Ecologische Hoofdstructuur en Kaderrichtlijn Water) onderschrijft. Het niet uitvoeren van deze (oorspronkelijk) gemaakte afspraken doet afbreuk aan de betrouwbaarheid van de overheid.
- PvdD heeft de perspectiefnota niet gesteund omdat zij onvoldoende bereidheid zag bij de coalitie om steun te krijgen voor beleid dat via moties (ook van andere partijen) werd voorgesteld. Eerder zag de partij die bereidheid wel bij de begrotingsbehandeling.
- De open samenwerking, zoals voorgesteld door coalitiepartijen, vergt open deuren en een open mind, maar ook een open houding ten opzicht van de (verdeling van) middelen.

Inhoudelijke thema's

- Er moet meer focus komen op het nakomen van de afspraken voor de realisatie van natuur. De opgave is 4000 hectare aan nieuwe natuur. We hebben alle afspraken en de kaarten en alle procedures zijn doorlopen. Nu moet er nog de politiek-bestuurlijke wil komen om door te pakken, er is namelijk nog maar weinig tijd tot 2027. Een goed voorbeeld is het PIP Westelijke Langstraat. Zonder onteigeningen (maar wel met de druk van onteigeningen als het anders niet kan) is dit in twee jaar gerealiseerd.
- Met deze (maar ook eerdere) coalitie(s) is de natuurontwikkeling grotendeels stil komen liggen. Doelstellingen blijven constant achter, en uitgaven zijn desondanks erg hoog. PvdD vraagt zich af hoe dat kan, en of we de uitvoering niet meer naar de Staten moeten halen, (met een concrete aanpak door inzet van PIPs).
- Het stikstofdossier kent drie tandwielen: sterkere natuur, minder stikstofuitstoot en ruimte voor economische ontwikkeling. De balans tussen de tandwielen is zoek: er is nu vooral aandacht voor ruimte voor economische ontwikkelingen. In de visie van de PvdD moet

je beginnen met robuustere natuur en minder uitstoot. Die natuur kan op die manier meer hebben en brengt het tandwiel voor economische ontwikkeling in beweging.

- Echte landbouwtransformatie is ook van belang. We moeten voldoen aan de Kaderrichtlijn Water en de stikstofdepositie onder de kritische waarden voor Natura2000 brengen.
- Daarnaast sterk inzetten op eiwittransitie. We zijn een provincie van innovaties maar dreigen hierin toch achter te gaan lopen. De eiwittransitie biedt boeren die het anders willen gaan doen, echt een nieuw perspectief. Zo speel je in op een consumententrend in Nederland naar vleesvervangers. We moeten wel de ketens tussen boeren, productontwikkelaars en consumenten kort houden, een sterkere positie voor boeren en minder voor inkopers en supermarkten.
- Daarnaast actief erop sturen dat natuurinclusief en biologisch boeren de stap kunnen maken van niche naar mainstream (in plaats van de huidige intensivering en schaalvergroting).
- Wellicht dat de Corona-epidemie en de zorgen om de gezondheid veel mensen het inzicht geeft dat een andere richting voor ons landbouwbeleid nodig is.

Meest gewenste stabiele coalitie

- De PvdD ziet zichzelf als een partij die er zit voor de natuur. Dat maakt samenwerken in een coalitie wat lastiger dan gemiddeld. Het is echter geen anti-boeren-partij, maar heeft een andere visie dan andere partijen. Als er doorgesproken wordt kunnen partijen elkaar echt wel vinden op de inhoud.
- De vorm van een nieuwe coalitie is voor de PvdD van ondergeschikt belang; een meerderheids-, minderheids-, of extraparlamenteair college is allemaal bespreekbaar.
- Samenwerken is voor de PvdD het meest voor de hand liggend met de progressieve partijen en anderen die zich hard willen maken voor de natuur.

Vergadercultuur in Provinciale Staten

- Provinciale Staten proberen nu via regels meer grip op de vergadercultuur te krijgen. In de praktijk zijn er partijen die zich onvoldoende gehoord voelen. Sturen op de vergaderorde lost dat probleem niet op.
- De samenwerking met de Staten, en vooral het vroegtijdig betrekken daarvan bij beleidsvorming, verbetert de laatste tijd, maar moet nog veel beter.
- Themabijeenkomst zijn op dit moment te kort om onderwerpen goed te doorgronden met elkaar. Echt je punt kunnen maken en dat opgepakt zien worden door het College is nog niet de invulling van de themabijeenkomsten. Als gevolg daarvan worden vragen en bijdragen in andere vergaderingen opnieuw ingebracht.
- PvdD streeft er naar moties een tot twee weken voor de PS-vergaderingen te delen met andere partijen, zodat voldoende ruimte is voor afstemming. Last minute moties indienen draagt bij aan een rommelige en onbevredigende behandeling in de Staten.

